

ŞEYH HOCENTİ ZAVİYESİ

SHEIKH HOCENTI ZAWIYA

Hamit ŞAFAKCI*

Öz

Bu çalışmada, Karaman eyaletinin Konya sancağına bağlı olan Belviran kazasında bulunan Şeyh Hocenti Zaviyesi incelenmiştir. Zaviye, Kuzvıran köyünde bulunmaktaydı. Ancak günümüzde zaviyeye dair bir bina mevcut değildir. 1400 tarihli vakfiye kaydı bulunan zaviye, Karamanoğulları dönemine aittir.

Şeyh Hocenti'nin hayatına değinildikten sonra zaviyenin yaptığı hizmetler, zaviyeye ait vakıflar ile zaviyenin görevlileri üzerinde durulmuştur. Başlangıcından XIX. yüzyıl sonuna kadar geçen süreçte zaviyedeki atamalar takip edilmiştir. Vakıfta meydana gelen değişikliklerin ortaya çıkarılması için böyle bir yol izlenmiştir. Bu anlamda vakfın devamlılığını sağlayan müteveli, nazır, cabi, katip gibi görevliler ve yaptığı işler üzerinde durulacaktır. Çalışma, Şeyh Hocenti ailesi ile ilgili bilgi vermenin yanı sıra tarihi ve coğrafi açıdan birçok bilgiyi de ihtiva etmektedir.

Anahtar Kelimeler

Şeyh Hocenti, Belviran, vakıf, vakfiye, zaviye, Karamanoğlu Mehmet Bey.

Abstract

In this study, Sheikh Hocenti Zawiya of Belviran districts in Konya sanjak bound to province of Karaman is analysed. The zawiya was in Kuzvıran village. However, There isn't any building belonging to the zawiya. The 1400 dated waqfiye, the zawiya belongs to period of Karamanids.

After evaluating Sheikh Hocenti's life, it was emphasized on services of the zawiya, waqfs of the zawiya and staffs of the zawiya. During the period, from start to the end of 19th century, assignments to the zawiya are examined. This kind of process is implemented in order to reveal changes in the zawiya. As such, the study also stresses on zawiya's staffs, named as muteveli, nazır, cabi, katip who maintain the waqf and their works. The study, gives knowledge about Sheikh Hocenti family and many historical and geographical knowledge are also included.

Keywords

Sheikh Hocenti, Belviran, waqf, waqfiye, zawiya, Karamanid Mehmet Bey.

* Yrd. Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, hamitsafakci@artvin.edu.tr

GİRİŞ

Bir kimsenin, Allah rızası için malını bir amaç doğrultusunda bir kuruma vermesine vakıf denirken vakıf kurma işlemini belgeleyen karara ise vakfiye denirdi. Vakfiyelerde vakıf kurucusunun tesis işlemi hakkındaki beyanı ve vakfettiği mallarının özellikleri, vakfedilme şartları, vakıfta hangi görevlilerin çalışacağı, çalışanların ücretleri, kimlerin vakıftan istifade edeceği, vakfın idare şekli ile gelirleri ve bu gelirlerin nerelere harcanacağı ile ilgili bilgiler yer alırdı. Bu bakımdan Şeyh Hocenti'nin kurduğu zaviyeye Karamanoğlu hükümdarları ile vezirleri, çeşitli yerler bağışlamış ve bu bilgiler vakfiyelerde yer almıştı. Hocenti¹ Zaviyesi, Konya sancağının Belviran kazasına² bağlı Kuzviran köyünde bulunmaktaydı. Belviran kazası içerisinde Kuzviran adıyla iki yer tespit edilmiştir. Birincisi, günümüzde Konya'nın Bozkır ilçesine bağlı Saroğlan kasabasını oluşturan Kuzören Mahallesi'dir. İkincisi ise, Konya'ya bağlı Alibeyhüyüğü yakınlarındaki Kuzören Yaylası'dır. Aşağıda Şeyh Hocenti'nin hayatı, vakıfları ile zaviyedeki görevliler hakkında bilgi verilecektir.

1. Şeyh Hocenti'nin Hayatı

Âlim bir kişi olduğu anlaşılan Şeyh Hocenti'nin Kuzviran'daki zaviyesinden başka Mut'a bağlı Derinçay'da medreseler, Göksu üzerinde bir köprü ve Alahan civarında da bir zaviye yaptırdığı bilinmektedir. Mersin iline bağlı Mut'ta bulunan Hocenti oğlu kümbeti Kale Mahallesi'ndeki Lal Ağa Camii'nin güneydoğusundadır. Üzerinde herhangi bir yazıtın olmadığı kümbetin içerisindeki mezar şahidelerinden Hocenti oğlunun ölüm tarihi olan 1365 yılı göz önüne alınarak yapı, XIV. yüzyıla³ tarihlenmiştir (Dülgerler 2006: 151). Hocenti Türbesi olarak da anılan yapıda, büyük âlim ve veli Abdullah Paşa oğlu Hocenti'nin 30 Temmuz 1365 tarihinde ölen oğlu Osman Bey gömülüdür (Konyalı 1967: 746). Dülgerler (2006: 151), Hocenti oğlunun ismi konusunda Musa ve Osman gibi okumaların olduğunu, mezar taşıdaki tarihini ise 1325-1326⁴ ve 1365 olarak okuyanların olduğuna değinerek kendisinin 1365 tarihini kabul ettiğini ifade etmiştir. Mersin ili Mut ilçesinde Derinçay köyüne giderken 20. km'de yolun solunda bahçeler arasında Hocenti Medresesi bulunmaktadır. Hocenti oğlunun yaptırdığı düşünülen medrese, XIV. yüzyıla tarihlenmiştir (Dülgerler 2006: 128). Mersin ili Mut ilçesi Derinçay köyünde, Göksu üzerinde Hocenti Köprüsü'nü Hocenti oğullarının yaptırdığı düşünülmektedir (Dülgerler 2006: 232). Derinçay köyüne varmadan yolun solunda Hocenti Camii bulunmaktadır. Ancak Hocenti oğlu Osman Bey'in 1365 yılında öldüğü göz önüne alındığında yapının XIV. yüzyıl⁵ ortalarında yapıldığı söylenebilir (Dülgerler 2006: 85).

Vakfiyedeki bilgilere göre, Şeyh Hocenti ile Şeyh Şekerim kardeştir.⁶ Babaları Abdullah Paşadır. Şeyh Hocenti ve kardeşi Horasan'dan gelip Kuzviran ve civarına yerleşmişlerdir

¹ Hocendi, Hacenti, Hacendi şeklinde yazımlar var (KŞS 39: 89-1; TKGMA, TD 584: 48b; KŞS 22: 64-2). Ama çalışmada Hocenti ismi kabul edilmiştir.

² Bir dönem Belviran kazası, Larende sancağına bağlı idi.

³ Dülgerler, yüzyılı XV olarak yazmıştır ama sehven yazdığı düşünüldüğü için metin içerisinde XIV alınmıştır. Arel, Hocenti Türbesi ve Büyük Türbe olarak adlandırdığı yapıyı XIV. yüzyıla tarihlemiştir (Arel 1962: 246).

⁴ Bu tarihe karşılık gelen hicri 726 yılını veren Mehlika Arel, ismi de Hocenti oğlu Musa olarak vermiştir. Neşri Atlay'ın notlarına dayanarak Hocenti ailesinin hem Selçuklular hem de Karamanoğullarının Diyanet İşleri Reisliği'ni yaptığını belirtmiştir (Arel 1962: 246).

⁵ Dülgerler, yüzyılı XV olarak yazmıştır.

⁶ Şeyh Şekerim Dede bin Abdullah Paşa Zaviyesi'nin 13 Nisan 1364 tarihli vakfiyesi vardır. Vakıf Alaeddin Bey ibn Halil Bey ibn Mahmut Bey ibn Karaman'dır (VGMA, d. 2178: 77). İkisinin kardeş olması, Horasan'dan birlikte gelmeleri düşünüldüğünde Şeyh Hocenti Zaviyesi'nin de Alaeddin Bey döneminde yapıldığı söylenebilir.

(VGMA, d. 2178: 76; Ek 1; Ek 3). Şeyh Hocenti, Belviran kazası Kuzviran köyünde bir mescit ve zaviye inşa etmiştir (VGMA, d. 2178: 76). 1400 yılında görevler Şeyh Hocenti üzerinde değildir. Dolayısıyla bu tarihten önce vefat ettiği söylenebilir. Ahmet Şeref Ceran'a göre bugün Şeyh Hocenti, Alibeyhüyüğü Kuzören Yaylası'nda bulunan mezarlıkta, çevresindeki dervişleri ile birlikte üzeri açık türbesinde, kardeşi Şeyh Şekerim Dede de Alibeyhüyüğü Belediye binası arkasında bulunan bahçede medfundur (Ceran 1999: 177). Belviran kazası Alibeyhüyüğü köyüne ait temettuat defterinde köy sakinlerinden tekkenişin oğlu Ali Efendi hakkında *karye-i mezbûr civârında vâki' Kuzvirân karyesinde medfûn eş-Şeyh Hocendî vakfının mütevellisi olduğu* yazılıdır (BOA, ML. VRD. TMT.d 9814: 37). Ancak bahsedilen Kuzviran köyü Sarioğlan'ın bir mahallesi olan yer olmalıdır. Zira belgelerde Şeyh Hocenti'nin Kuzviran köyünde defnedildiği yazılı (VGMA, HD 1079/2: 116b) olmasına rağmen bahsedilen yerin nerede olduğu açık değildir. Ancak Karahüyük adı verilen mezranın Zekeriyalı, Boyalı ve Kuzviran köyleri tarafından ziraat edildiği bilgisi (TKGMA, TD 113: 277b) bu köylerin komşu olabileceğini akla getirmektedir. Bugün Sarioğlan Boyalı Mahallesi ile Kuzören Mahallesi'nin yakınlığı, bahsedilen Kuzviran'ın Sarioğlan'a bağlı yer olduğunu göstermektedir. Yine Akçaşehir mezrasını Kuzviran, Afşarviran, Üçkilise ve Susuz köyleri ahali ziraat etmekteydi (TKGMA, TD 113: 279a). 1844 yılında Belviran kazası köylerinin birbirine uzaklığı köylerin muhtarları ile imamlarından alınan bilgilerle yazılmıştı. Buna göre Sarioğlan köyü ile Kuzviran köyü arası bir saat ve Kuzviran ile Yenice köyleri arası da bir saat olarak yazılmıştı (BOA, ML.d 398: 11). Bu ifadeler bahsi geçen Kuzviran köyünün Sarioğlan civarında olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca belgelerde hiçbir zaman iki Kuzviran köyünden bahsedilmemiştir. Alibeyhüyüğü yakınlarındaki yer ise günümüzde mevki ismi olarak kullanılmaktadır. Yine 28 Ağustos 1915 tarihinde yapılan nüfus sayımına göre; Kuzviran köyü Sarioğlan nahiyesine, Alibeyhüyüğü ise Dinek nahiyesine bağlıdır (BOA, DH.EUM.KLU, 9/52). Bu bilgiler birleştirildiğinde zaviyenin Sarioğlan'a bağlı Kuzviran Mahallesi'nde olduğu ortaya çıkmaktadır.

22 Ocak 1904 tarihinde, Belviran'da Buzviran olarak yazılan köydeki Hocenti Vakfı'nın zaviyedarlık ve tevliyet cihetlerine mutasarrıf olan *evlâd-ı evlâd-ı vâkıfdan* Ali ve Mehmet çocuksuz ölünce görevlerinin Emine Hatun binti Hacı Mustafa'ya verileceği ve bu konuda başka talep olmadığı belirtilmiştir. Belgede *evlâd-ı evlâd-ı vâkıfdan* Çumra'da Kara Ahmed Efendilerden Abdullah ibni Mehmed, *evlâd-ı evlâd-ı vâkıfdan* Alibeyhüyüğü Orta Mahallesi'nden Süleyman ibni Hacı Ali Efendi, *evlâd-ı evlâd-ı vâkıfdan* Meram'da Karasafalar Mahallesi sakinelerinden Mehmed kızı Rukıyye, *evlâd-ı evlâd-ı vâkıfdan* Hacı Ali Efendizade ve naibin imzaları vardı⁷ (KŞS 136: 131). Bu bilgi, vâkıf evladının çeşitli yerleşim yerlerine dağıldığını göstermektedir.

Karamanoğlu Mehmet tarafından tanzim ettirilen 12 Şevval 802/6 Haziran 1400 tarihli vakfiyeye göre zaviyenin banisi Şeyh Hocenti ibn Abdullah Paşa'dır. Zaviye, muhtemelen bu tarihten önce yaptırılmış olmalıdır. Vakfiyede Karamanoğlu Mehmet Bey'in Hocenti oğlu Mevlana Yakup Halife'yi müteveli tayin etmesi, Şeyh Hocenti'nin bu tarihte hayatta olmadığını göstermektedir. Şikari eserinde (2005: 244-245) Hocentioğlu adlı bir Karaman

⁷ 1844 yılında zaviyenin tevliyet ve zaviyedarlığına getirilen Şerife Fatma 1871'de ölünce görev oğullarına verilmişti. Kızı Rukıyye'ye görev verilmemesi üzerine görülen davada 1891'de ona da hisse verilmişti. 4 Temmuz 1902 tarihinde, tevliyet ve zaviyedarlığın 1,5 hissesine sahip Mustafa, Abdullah ve Rukıyye'den Mustafa ölünce onun hissesi de kardeşleri Abdullah ve Rukıyye'ye verilmişti (KŞS 112: 32-3). Rukıyye'nin vefatı üzerine ise onun hisseleri 1916'da Abdullah'ın hissesine dâhil edilmişti (Silay 2015: 153-154). XX. yüzyılda hala faaliyette olan zaviye, muhtemelen tekke ve zaviyelerin kapatıldığı zamana kadar ayakta kalmış olmalıdır. Güler Silay, Şeyh Hocenti Zaviyesi adıyla Alibeyhüyüğü ve Kuzviran köylerinde iki farklı zaviye var, şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Ancak Kuzviran köyünün Sarioğlan yakınlarındaki köy olduğu düşünüldüğünde bunların aynı zaviyeler olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak zaviyenin Alibeyhüyüğü yakınlarında vakıflarının olduğu da unutulmamalıdır.

beyinden bahsetmektedir. Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlılarla anlaşarak Karamanoğlu Kasım Bey'in zehirlenmesini sağlayan kişi olarak anlatılan kişiyle bahsedilen aile arasındaki bağlantı anlaşılammıştır. Ancak Kasım Bey'in öldürülmesi, II. Bayezid döneminde olmuştur.

13 Ağustos 1701 tarihinde verilen karar, farklı yerlerde Şeyh Hocenti isminde kişilerin olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim İçil sancağı Sinanlı kazasından Mustafa bin İbrahim mahkemede Belviran kazasına tabi Kuzviran köyündeki zaviyenin zaviyedarları olan Mehmet bin Sefer ile Ali bin Mustafa huzurunda, Sinanlı kazasında medfûn bulunan Hocenti adlı kişinin evladından olduğunu ifade ederek Kuzviran ve diğer mezraların bu vakfa ait olduğunu belirterek Ali ile Mehmet'in evlattan olmadığını iddia etmişti. Buna cevap olarak Sinanlı kazasındaki Hocenti başka bir kimse olup, biz Kuzviran'daki Şeyh Hocenti'nin *evlâd-ı evlâd-ı evlâdındanız*. Şeyh Hocenti buraları evlatlarına şart etmiş ve 250 seneden daha fazla zamandır mutasarrıfız. Mustafa ile 8 Kasım 1699 tarihinde murafaa olunmuştu. O kazadaki başka birisidir. Kuzviran'daki bizim ceddimiz demeleri ve bunu şahitlendirmeleri üzerine Mustafa davadan men edilmiştir (KŞS 39: 89-1). Bu bilgiler farklı yerlerde Şeyh Hocenti ailesinden kimseler olduğunu ancak vakıftan istifade etmek söz konusu olduğunda vakıf evladından olmak şartlarının arandığını göstermektedir. Yani vâkıfın birinci derecede bir akrabası varsa öncelikle onun vakıftan yararlanması adına verilmiş bir karardır.

2. Şeyh Hocenti Zaviyesi'nin Vakıfları

a. Vâkıfları

Herhangi bir kuruma malını bağışlayan yani vakıf kuran kişiye vâkıf denirdi. Şeyh Hocenti Zaviyesi'nin vâkıfları bir bey ile bir vezirdi. Devleti yönetenlerin zaviyeye vakıflar bırakması Karamanoğullarının bölgeye önem verdiklerinin ya da bölgeyi şenlendirmek istediklerinin kanıtıdır. Karamanoğlu II. Mehmet Bey ile Server Ağa bin Abdullah zaviyenin vâkıfları idi.

aa. Karamanoğlu II. Mehmet Bey

Vakfiyede Allah'a hamd u sena ile duadan sonra vâkıf; büyük sultan, muazzam hakan, bütün ümmetlere hâkim, Arap ve Acem sultanlarının ulusu, Allah'ın kullarının yardımcısı, İslam beldelerinin koruyucusu, İslam ve Müslümanların sultanı⁸ Karaman oğlu Mahmut Bey oğlu Halil Bey oğlu Sultan Alaeddin oğlu Sultan Mehmet Bey (Ceran 1999: 172) şeklinde ifade edilmiştir.

Karamanoğlu Alaeddin Bey'in Ankara'ya saldırması sonucu 1397 yılında yapılan savaşı Karamanoğulları kaybetti. Kaçarken yakalanan Alaeddin Bey'in öldürülmesinden sonra Karaman Devleti'nin İçil dışındaki bütün toprakları Osmanlı idaresine geçti (Uzunçarşılı 1982: 295-297). Savaştan sonra Sultan II. Mehmet'in 1398-1423 yılları arasında beylik ettiğini (Ünal 2007: 362) ifade edenler olduğu gibi onun esir olduğunu öne sürenler de vardır. Alaeddin Bey'in oğulları Mehmet ve Ali Beylerin Bursa'ya götürülüp orada hapsedildikleri rivayet edilir. Bu iki bey, Timur ordusunun Bursa'yı zaptına kadar beş seneye yakın Bursa'da kaldıkları ya da bir müddet esir kaldıktan sonra serbest bırakılıp Karaman ve İçil taraflarına çekildikleri de rivayet edilir. Hatta bir diğer görüşe göre Yıldırım Bayezid yeğeni Mehmet Bey'i babasının

⁸ *Ve hüve's-sultânü'l-a'zam ve'l-hâkânü'l-mu'azzam mâlikü'r-rikâbü'l-ümem Seyyid-i selâtinü'l-'arab ve'l-'acem nâsır-ı 'Ibâdullah ve hâfiz-ı bilâdullah sultanü'l-islâm ve'l-müslimin es-Sultân Mehmed...* (VGMA, d. 591: 113). Mehmet Bey için *el-milleti ve'd-dîn edamallhu te'âlâ zilluhü 'aleyha* ifadesiyle din ve milleti daim etsin, onu bizim üzerimize gölge etsin denilmiştir.

yerine hükümdar tayin etmiş, Mehmet Bey yeniden isyan ettiği için tekrar esir edilmiştir (Danişmend 1971: 113-114).

Niğbolu Savaşı'nda Osmanlılara esir düşen Schiltberger'e göre, Bayezid Konya'yı aldıktan sonra Larende üzerine yürüdü. Alaeddin'in oğulları anneleriyle birlikte Bayezid'in yanına giderek şehrin anahtarlarını teslim etti. Bayezid buraya kendi beylerinden birini atadı. Kız kardeşi ile oğullarını ise başkenti Bursa'ya gönderdi (Schiltberger 1997: 43). Vâkıf olarak nitelendirilen Mehmet Bey, Karaman beyi Alaeddin'in Mehmet ve Ali adlı iki oğlundan biriydi ve anneleriyle birlikte Bayezid tarafından 1398 yılında Bursa'ya gönderilmişti (Uzunçarşılı 1988: 16). 843 tarihli takvimin kronolojisine göre de 801 yılında Mehmet ve Ali Beyler hapsedilmişti (Atsız 1961: 101). Timur'un torunu Mehmet Mirza tarafından Bursa'nın işgalinde kurtarılan Mehmet Bey'e, Timur'un yanına geldikten sonra, Karaman illeri ile birlikte Osmanlı arazisinden de Beypazarı, Sivrihisar, Kırşehir ve Kayseri tarafları verilmişti (Aşıkpaşazade 1970: 85; Uzunçarşılı 1988: 17).

12 Şevvâl 802/6 Haziran 1400 tarihli vakfiye kaydında Mehmet Bey'in, Belviran kazası Kuzviran köyündeki Şeyh Hocenti Zaviyesi için kullanılmak üzere vakfettiği yerlerin isimleri verilmektedir (VGMA, d. 591: 113). Bu bilgiye göre Mehmet Bey esir değildir. Fakat vakfiyenin tarihinin yanlış yazılma ihtimali de vardır. Yıl 812/1410 olursa herhangi bir sorun kalmamaktadır. Ancak vakfiyenin 1400 tarihli olduğu XVI. yüzyılın ilk yarısına ait Karaman vilayetindeki vakıflara ait kayıtları ihtiva eden defterde de zikredilmektedir (Kahraman 2009: 65). Yine bir sicilde vakfiyenin 6 Haziran 1400 tarihli ve suret olduğu belirtilmektedir (KŞS 112: 32-3). O halde savaş sonunda Mehmet Bey'in Bursa'ya götürüldüğü ama bir yolunu bularak kaçtığı ya da serbest bırakıldığını söylemek mümkündür. Mehmet Bey'in bu yerleri Şeyh Hocenti'ye mülk olarak verdiği ama vakfiyenin sonradan yazıldığı da söylenebilir. Zira Ankara Savaşı'ndan önce bazı toprakları vakfetmesi başka türlü açıklanamaz. İkincisi, olayın tanıklarından Schiltberger'in onun esir edildiği bilgisi de görmezden gelinemez. Ayrıca Ankara Savaşı öncesinde 26.000 er ile Karamanoğlu Mehmet Han'ın Konya'ya Çelebi'nin yanına gitmesi de (Şikari 2005: 228) onun esir olmadığına bir işarettir. Bu verilere ve vakfiyeye bakılarak kesin bir şey söylemek mümkün görünmese de Belviran'ın 1400'lü yıllarda Karamanoğulları elinde olduğu anlaşılmaktadır.

ab. Server Ağa bin Abdullah

5 Mayıs 1468 tarihli vakfiyede vâkıf, Server Ağa bin Abdullah'tır (VGMA, d. 2178: 79). Vakfiyede *sâhibü'l-hayrât ve menba'u'l-hasenât ve hüve'l-emîrü'l-kebîr te'âle'l-mukadderü'l-hatîr Server Ağa bin Abdullah* olarak zikredilmiştir.

Server Ağa bin Abdullah, Hocenti bin Abdullah Paşa Zaviyesi'ne bir kısım yerler vakfetmişti (VGMA, d. 2178: 79). Bu vakfiye üzerinde 12 Şevvâl 972/13 Mayıs 1565 ya da 12 Şevval 772/29 Nisan 1371 tarihi okunmaktadır. Ancak vakıf sahibi ile birlikte düşünüldüğü takdirde vakfiyenin tarihi bu iki tarihte olamaz. Vakfiyenin tarihi 12 Şevvâl 872/5 Mayıs 1468⁹ olmalıdır. Burada bahsedilen kişi, Uzunçarşılı'nın Server Ağa olarak bahsettiği İbrahim Bey'in veziri olmalıdır (Uzunçarşılı 1995: 104). Bu bilgiler doğrultusunda vakfiyenin 12 Şevval 872/5 Mayıs 1468 tarihli olduğu söylenebilir. Zira Server Ağa, Gurre-i Şa'bân 872/25 Şubat 1468 tarihli vakfiyesinde Belviran kazasındaki Türbe Boğazı isimli yeri Şeyh İbrahim Zaviyesi'ne vakfetmiştir (VGMA, d. 2178: 211). XVI. yüzyılın ilk yarısına ait Karaman vilayetindeki vakıflara ait kayıtlarda da Server Ağa bin Abdullah'ın zaviyeye vakfettiği yerlere dair 865/1461 tarihli vakfiyesi olduğu yazılıdır (Kahraman 2009: 65).

⁹ Sicil kayıtlarında vakfiye tarihi 672/1273 olarak da verilmiştir (KŞS 99: 209-1, 227-2).

Örnek verilen vakfiyelerde vâkıfın ismini Sürûr ya da Server şeklinde okumak mümkün olmakla birlikte babasının adının Abdullah olduğu kesindir (VGMA, d. 2178: 79). Aşıkpaşazade tarihinde Karamanoğlu İbrahim Beyin veziri olarak Surûr ismi zikredilirken (Aşıkpaşazade 1970: 141) Neşri'nin tarihinde ise İbrahim Bey'in veziri olarak Kara Server adlı bir kişiden bahsedilmektedir¹⁰ (Neşri 1987: 643). Bu kişiler aynı olmakla birlikte okuma farklılığı olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada vâkıfın adı Server olarak kabul edilmiştir.

b. Vakfiye Kayıtları

Şeyh Hocenti Zaviyesi'ne ait ilk vakfiye kaydı sehven 12 Ramazan 672/22 Mart 1274 tarihi yazılmış hemen altına *seb'a mi'e* olacak kaydı düşülmüştür. Buna göre 12 Ramazan 772/30 Mart 1371 tarihli olan vakfiye, Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde 2178 numaralı defterin 76. sayfası ile 77. sayfasında kayıtlı bir surettir. Fakat bu tarihlerin doğru olmadığı anlaşılmaktadır. Zira birinci tarih Karamanoğlu Mehmet Bey (I.) dönemine ait olurken 1371 tarihi ise Alaeddin Bey¹¹ dönemine ait olmaktadır. Ancak bu vakfiyede vâkıf, *el-Karaman Beg Mehmed Sultan Alaeddin* olarak yazılmıştır (VGMA, d. 2178: 76). Elkabı ise, *ve hüve's-sultânü'l-a'zamü'l-a'zam ve'l-hâkânü'l-mu'azzam mâlikü'r-rikâbü'l-ümem seyyid-i selâtînü'l-'Arab ve'l-'Acem nâm 'ibâdullah ve hâfiz-ı bilâdullah es-Sultan-i Karamani'l-millete Mehmed Beg ve'd-dîn edâmallahu te'âlâ* şeklinde ifade edilmiştir (VGMA, d. 2178:76). Bu ifade 1400 tarihli vakfiyedeki elkab ile hemen hemen aynıdır. O halde bu vakfiyeler aynı tarihli olmalıdır. Ancak vakfiyelerdeki ifade tarzları ile vakıf gelirlerinin yazılış birbirinden farklıdır.

İkinci vakfiye ise 12 Şevval 802/6 Haziran 1400 tarihli¹² olup Arapçadır. Vakfiyenin sureti Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde 591 numaralı defterin 113. sayfasında kayıtlıdır. Üçüncüsü yine Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde 2178 numaralı defterin 79. sayfasında kayıtlı vakfiye suretidir. Bu, 12 Şevval 772/29 Nisan 1371 tarihli dir. Ancak bu mümkün değildir. Zira Server Ağa bin Abdullah, Belviran kazasındaki Türbe Boğazı adlı mezrayı İbrahim Seydi ibni Ömer Seydi Zaviyesi'ne Gurre-i Şa'ban 872/25 Şubat 1468 tarihinde vakfetmiştir (VGMA, d. 2178: 209). Bu bilgi doğrultusunda vakfiyenin 12 Şevval 872/5 Mayıs 1468 tarihli olduğu söylenebilir.

Karamanoğlu II. Mehmet dönemine ait vakfiyenin şahitleri es-Seyyid Mustafa, Şeyh İbrahim ve Seyyid İsmail'di (VGMA, d. 2178: 77). 1400 tarihli vakfiyede ise *şuhûdü'l-hâl* başlığı altında Mevlana Kemal Halife ibni Sinan Çelebi, Mevlana Hasan Halife ibni Hoca Yunus, Hamza Çelebi ibni Ali Bey, Halil Ağa ibni Hüseyin, Mustafa Çelebi ibni Haydar, Musa Bey ibni Mehmet, İlyas Bey ibni Abdullah, İdris ibni İdris, Mehmet bin Mürsel, Yakup bin Kemal, Davut bin Hasan isimleri yazılıdır. Şahitlerin isminden sonra *ve gayruhum mine'l-hazirin* ifadesinin kullanılması ise, bütün şahitlerin isimlerinin yazılmadığını göstermektedir (VGMA, d. 591: 113). 5 Mayıs 1468 tarihli vakfiyenin şahitleri ise, Yahya Çelebi bin Hasan Halife, Kasım Halife bin Halil, Kemal Bey bin Sinan Ağa idi (VGMA, d. 2178: 79).

¹⁰ Müneccimbaşı ise, Karamanoğlu yaptıklarından pişmanlık duyarak veziri Server Bey'i, müftüsü Sarı Yakup'u –bir rivayete göre Mevlana'nın torunlarından Arif Çelebi'yi- sultanın kız kardeşi olan zevcesini sultanın huzuruna gönderdi, demiştir (Müneccimbaşı, 231).

¹¹ Hocenti'nin kardeşi olan Şeyh Şekerim Dede bin Abdullah Paşa Zaviyesi'nin Evail-i Receb 765/4-13 Nisan 1364 tarihli vakfiyesine göre vâkıf, Alaeddin Bey ibn Halil Bey ibn Mahmud Bey ibn Karaman idi (VGMA, d. 2178:77). Elkabı ise *feinne'l emirü'l-a'zam ve'l-hakânü'l-mu'azzam 'ibâdehü'l-islâm ve'l-müslimîn mu'ayyenü'l-sa'fâ'i ve'l-müslimîn ve'l-mesâkin hullida'llahu te'âlâ fi'l-arzîn el-mahsûs bi-'avn rabbi'l-'âlemîn Ala'eddîn Beg ...* (VGMA, d. 2178:77) olarak yazılmıştı. Ayrıca Sultan Alaeddin Ali 1357-1398 yılları arasında Karamanoğlu beyi idi (Ünal 2007: 244).

¹² Karamanoğlu II. Mehmet Bey'in Şeyh Hocenti Zaviyesi vakfiyesinin tıpkıbasımı için bkz. Konyalı 1997: 69-72.

c. Vakfedilen Yerler

Karamanoğlu Mehmet Bey, Şeyh Hocenti zaviyesine zengin vakıflar bağışlamıştı. 1400 yılına ait vakfiyeye göre bunlar şöyleydi; Yukarı Karaağaç ve Yukarı Bük mezralarının tamamı,¹³ Belviran tevabiinden Üçkilise,¹⁴ Susuz Ovacık,¹⁵ Seniroğlanı, Simi¹⁶ ve Kuzviran köyleri arasında bulunan Ovacık Yazısı¹⁷ ve Kızılkuyu adında birbirine bitişik iki mezranın tamamı, Belviran'a bağlı Alibeyhüyüğü ve Afşarviran¹⁸ köyleri arasında bulunan Sultancık¹⁹ ve Gündoğmuş adındaki iki mezranın tamamı, Kuzviran köyündeki Hocenti Çiftliği adıyla meşhur mezranın tamamı, Üçağıl'da bir kıta yer, Enharlı'da bulunan bir kıta yer, Belen Ardı'nda Taş Çakracık'ta bulunan sınırları belli bir kıta yer²⁰ (VGMA, d. 591: 113; Ceran 1999: 172-173; Çiftçioğlu 2001: 217). Bahsedilen bu yerler her şeyiyle tasavvuf şeyhlerinin seyyidi, efendisi, menkıbe sahiplerinin önderi, mansıp sahiplerinin özü el-Hac Abdullah Paşa oğlu Şeyh Hocenti hazretlerinin²¹ Kuzviran köyünde yaptığı ve şenlendirdiği zaviyesinin bütün hizmetine sarf edilmek üzere ebedi olarak vakf ve tescil edildi (Ceran 1999: 174). 5 Mayıs 1468 tarihli vakfiyeye göre; Karacahisar mezarası, Sultancık ve Gündoğmuş adındaki iki mezra, Karaağaç ve Yukarı Bük adlı mezralar, Kuzviran köyündeki Hocenti Çiftliği, Ovacık Yazısı mezarası, Kızılkuyu mezarası, zaviyenin vakıf yerleriydi (VGMA, d. 2178: 79).

XVI. yüzyılın ilk yarısına ait Karaman vilayetindeki vakıflara ait kayıtlarda incelediğimiz vakfa dair önemli bilgiler mevcuttur. Burada vakıf, *vakf-ı zâviye-i merhûm Şeyh Hocenti ve evlâd-ı Ya'kûb Fakîh der karye-i Kuzvirân tâbi'-i Belvirân, vâkıf Karamanoğlu Mehmed Beg bin Alâeddin* şeklinde geçmiştir. Bu tarihlerde Ovacık Yazısı ve Kızılkuyu mezarları öşründen 120 akçe, Dırnakkuyu ve Gökçeüyük mezarları öşründen 60 akçe geliri vardı.²² Karaağaç ve Yukarı Bük mezarlarının öşrü ise 130 akçeydi.²³ Alibeyhüyüğü ile Avşarviran sınırındaki Gündoğmuş

¹³ Bu mezralar, Belviran'a bağlı Afşarviran, Oburcak, Kuzviran, Üçkilise köyleri arasındadır (Ceran, 1999: 178).

¹⁴ Günümüzdeki adı Orhaniye'dir.

¹⁵ Günümüzdeki adı Süleymaniye'dir.

¹⁶ Konya'nın Çumra ilçesine bağlı Doğanlı'nın eski adıdır.

¹⁷ Günümüzde Konya'ya bağlı Kavak ile Süleymaniye arasındaki toprakların adıdır.

¹⁸ Konya'nın Çumra ilçesine bağlı Afşar olmalıdır.

¹⁹ 1522 yılında, Sultancık ve Söğütcük mezarları Alibeyhüyüğü köyü ahalisinin ekinlik yerleri idi (BOA, TT.d 455: 246). Tapu tahrir defterlerindeki Kuzviran ve Alibeyhüyüğü'ne dair kayıtlar incelenmiş olup XVI. yüzyılın ilk çeyreğine ait tahrir kayıtlarında zaviyeye dair herhangi bir kayıt tespit edilememiştir (BOA, TT.d 40, 63, 399, 455).

²⁰ Karamanoğlu Mehmet Bey dönemine ait diğer vakfiye suretinde ise; Konya sancağına bağlı sınırları belli olan Karacahisar mezarından Şeyh Hocenti Zaviyesi'ne 304 kile buğday ve 304 kile arpa ile bağ, bostan ve kovan öşürleri ile koyun resminden toplam 522 akçe yazılmıştı. Yine Karaağaç ve Yukarı Bük adlı mezralar Şeyh Hocenti'nin yaptırdığı mescit ve zaviyeye vakfedilmişti. Ovacık Yazısı adlı mezradan arpa ve buğdaydan 480 kile mescit ve zaviyeye vakfedilmişti. Kızılkuyu mezarası ise mescit ve zaviyenin vakfı olmakla birlikte buğday ve arpadan 432 kile yazılmıştı. Alibeyhüyüğü ve Afşarviran köyleri arasında bulunan Sultancık ve Gündoğmuş mezarlarından 88 kile, mescit ve zaviyeye vakfedilmişti. Kuzviran köyündeki tahminen 100 dönümlük bir çiftlik mescit ve zaviyenin vakfı idi ve öşür geliri 200 akçeydi. İki dönüm yeri tasarruf eden Mevlana Süleyman, 84 akçe öşrünü Şekerim Dede Zaviyesi'ne vermekteydi (VGMA, d. 2178: 76).

²¹ Şeyh Hocenti vakfiyede *Seyyidü'l-meşâyihi's-sâlikîn kâdet-i erbâbü'l-menâkib zübdet-i eshâbü'l-menâsib Şeyh Hocendi ibni Abdullah Paşa* olarak zikredilmiştir (VGMA, d. 591: 113).

²² *Mezkûr mezra'aların smurunda nizâ' olunub emr-i şerif ile teftiş olundukda Arpaklı Mührâb Gedüği ve Dinek Yolu ve Susuz Ovacık smurunda Saritaş ve Alicice Kaklığı ve mezra'a-i Mescid-i Kayadan Kalepez kuyusuna gelen yol ve andan Kuzviranına giden yol zikr olan hududlardan sâbit olub vakfa hükm olunub hüccet-i şer'iyye verilüb ber-müceb-i hüccet mukarrer kayd olundu* (Kahraman 2009: 64).

²³ *Mezra'a-i Beg smurunda nizâ' olunub emr-i şerif ile teftiş olundukda Alibegüyüğüne giden tarik ve Değirmen yolunda Aktaş ... köprüsü ve Aofşarviranından Akçaşehire giden tarik ... Kızılca in ve mahruse-i Konyadan Üçkilise ... tarik ve Çöpbitezden Kuzvirana giden tarikden ... vakfa hükm olunub hüccet-i şer'iyye verilüb ber-müceb-i hüccet mukarrer kayd olundu* (Kahraman 2009: 64).

mezrasından 80 akçe öşür geliri yazılmıştı.²⁴ Üçağlı, Bükcükkaya ile Yumruağlı²⁵ adlı küçük araziler de zaviyenin vakıfları arasındaydı (Kahraman 2009: 64). Aladağ'a bağlı Afşar sınırındaki Karacahisar ve Bolay mezraları ise Server Ağa bin Abdullah vakfıydı. 865 tarihli vakfiyesi vardı. Değirmenden 20 akçe gelir yazılmıştı.²⁶ Aynı defterde zaviyenin 802 tarihli vakfiyesinin olduğu, vakıf gelirlerinin 16 sehme ayrıldığı ve bunların nasıl kullanılacağı da anlatılmıştı. Emreli, zaviye civarındaki bahçe, Hocenti'nin mezarının karşısındaki zemin ile Kovanağzı isimli zeminlerin her birinden 70'er akçe gelir yazılmıştı. Kadimden bu yerlere ihtiyacı kadar su verilir, *mirâblık* alınmaz ve serbestiyet üzere tasarruf olunurdu (Kahraman 2009: 65). Hocenti Fakih mezarı karşısındaki zemin ifadesi de Hocenti'nin burada gömülü olduğunu göstermektedir.

Karaman eyaletine ait tahrir kayıtları incelenmiş ama zaviyeye dair bir bilgi elde edilememiştir. Ancak 1501'de Kuzviran köyü 30 nefer ve 24 haneden oluşmaktaydı ve şehzade hassı olarak kaydedilmişti. Bu köyde *Yakub veled-i Hocendi* (çift) ile Mehmet veled-i Yakup (bennak) adlı kişiler tespit edilmiştir (BOA, *TT.d* 40: 209). Bahsedilen tarihte Hocenti'nin oğlu Yakup'un yaşadığı görülmektedir. Daha sonraki yıllara ait tahrir kayıtlarında Yakup ismiyle karşılaşılmaş ama Mehmet veled-i Yakup köyde imam yazılmıştır (BOA, *TT.d* 399: 439; BOA, *TT.d* 63: 265; BOA, *TT.d* 455: 249). Bu isimlere rağmen zaviyeye dair bir kaydın olmaması, vakfın mallarına el konulduğu ve sonradan iade edildiği fikrini uyandırmaktadır. Ama elimizde buna dair bir kayıt yoktur.

1584 yılında, Şeyh Hocenti Zaviyesi ve Mescidi'nin Belviran'da bulunan vakıf yerleri ile bu yerlerden alınan öşür gelirleri kaydedilmişti. Vakfın; Karaağaç ile Yukarı Bük mezralarından 132 akçe, Kuzviran köyündeki tahminen 200 dönüm yer olan Hocenti Çiftliği'nden 300 akçe (buradaki iki dönüm yeri Mevlana Süleyman tasarruf eder ve öşrünü verirdi), Ovacık mezrasından 480 akçe ve Kızılkuyu mezrasından 432 akçe geliri vardı (TKGMA, *TD* 584: 48b-49a). Aynı yıla ait kayıtlar içerisinde yer alan perakende bir vesikaya göre, Sultancık ile Gündoğmuş mezraları da zaviye ve mescidin vakfı idi (TKGMA, *TD* 584).

²⁴ ... mezra'anın sınırunda nizâ' olunub emr-i şerif ile teftiş olundukda ... giden Çumra yolu ve andan Seleni Çay zikr olan ... vakfa hükm olunub hüccet-i şer'iyye verilüb ber-müceb-i hüccet mukarrer kayd olundu (Kahraman 2009: 64).

²⁵ *Mezkûr kat'anın sınırında mütevellî olan Abdülğani ile karye-i Simi ve mera'a-i Kalepez sipâhisi Hacı Mehmed Ağanın nizâ'ları olmağın emr-i şerif ile teftiş olundukda kible tarafı vakf-ı zâviye-i mezbûr ve şark tarafı Mecid-i Kayadan Kalepez kuyusuna gelen tarik ile şimâl tarafı Üçkiliseye giden Panbukcu yolu ile arz-ı mu'attal ve garb tarafı Kuzvirandan Seniroğlanına giden tarikden sâbit olub vakfa hükm olunub hüccet-i şer'iyye verilüb ber-müceb-i hüccet mukarrer kayd olundu. Mezkûr mezra'aların selâtîn-i mâziyyeden ellerinde mülk-nâmeleri vardır defter-i atikde dahı mestûrdur* (Kahraman 2009: 64-65).

²⁶ *Mezkûr mezra'anın sınırında nizâ' olunub emr-i şerif ile teftiş olundukda Karabmar ve İt Deresinden Ullusu Pasaklı Köprüsüne varur ve Afşardan ... Afşar yolundan Büklüce gedüğünden mezbûr Karabmar ... deyü sâbit olup vakfa hükm olunub hüccet-i şer'iyye verilüb ber-müceb-i hüccet mukarrer kayd olundu. Zikr olunan mezra'a selâtîn-i mâziyyeden vâkıfa temlik edilib mülk-nâmeleri ve mukarrer-nâmeleri vardır defter-i atikde dahı mestûrdur* (Kahraman 2009: 65). 1867'de Karacahisar mezrası mahsulü tedris şartıyla zaviyedarlara bırakılmıştı (KŞS 92: 133-1). Ancak bu tarihte Karacahisar, Karacasadık ve Bolay mezraları vakıfları arasında olan zaviye, Pirlevganda kazasında gösterilmiştir. Konya sancağı kazalarından Pirlevganda kazasına tabi Hocenti Zaviyesi vakıflarından Karacasadık ve Bolay mezraları mezradarlığını (vakfın öşürlerini toplam görevini yürüten) 15 Temmuz 1864'ten beri yürüten es-Seyyid Mehmed Emin bin Mehmed Said'in çocuksuz ölümü üzerine imtihan yapılarak vefat edenin ortağı olan Hadim müftüsü Hadimizade es-Seyyid Mehmed Emin Efendi el-Hac Abdullah Efendi'ye onun hissesi de 11 Mart 1869 tarihinde verildi (KŞS 93/2: 91-1). 9 Mart 1869 tarihinde bu mezralar ile Hocenti Zaviyesi mülhakatından Karacahisar mezrası vakfının ba-şart-ı tedris dörtte bir hissenin yarısı hisseyle zaviyedarlık ve mezradarlık cihetlerine mutasarrıf olan Bursa müderrislerinden es-Seyyid Mustafa Rıza Efendi vefat edince büyük oğlu Mahmut Efendi kalmıştı. Oğlunu İstanbul'a yerleştirmişti. Ancak ders verme hizmeti Hadim kazasında yapılmalıydı. Bu ders verme mümkün olmadığından hissesi de Hadim müftüsü Hadimizade es-Seyyid Mehmed Emin Efendi el-Hac Abdullah Efendi'ye verildi (KŞS 93/2: 91-2).

Vakfa ait yerlerin tasarrufu konusunda zaman zaman anlaşmazlıklar da çıkmıştır. 20 Aralık 1663 tarihinde, Şeyh Hocenti Zaviyesi'nin mütevellisi ve şeyhi olan Mustafa bin İlyas Efendi, vakıf gelirleri etrafında bulunan sipahiler huzurunda, ceddin Şeyh Hocenti'ye Afşar yakınlarındaki Karacahisar'da hudutları belli olan yer *hibe ve temlik olub mülkname-i hümayun* verildikten sonra Şeyh Hocenti, burayı bina eylediği mescit ve zaviyenin tamirine, *ayende ve revendeye, evlad-ı evladına vakf* ve şart etmişti. Bunun gereği olarak vakfiye yazılıp dört tarafının hududu belirlenerek kaydedilmişti. Defter ve vakfiyeyi ibraz edince sınırları belirtilen yerin Şeyh Hocenti Zaviyesi'ne ait olduğu ve buranın öşrünün vakfa alındığı belirtilmişti. Ancak 1058'de Afşar köyü sipahileri anlaşmazlık çıkarınca Konya naibi bu konuda hüccet vermişti. Bunlar men olunmalarına rağmen 1061'de yine sipahiler vakıf yerlerin öşrünü toplayınca anlaşmazlığı Konya naibi şahitlerin beyanıyla halletmiştir²⁷ (VGMA, d. 2178: 78).

Şeyh Hocenti Mescidi mütevellileri ve zaviyesinde zaviyedarları olan Hüseyin bin Mehmet, Seyyid Şeyh Ali ve Derviş es-Seyyid Mustafa; Belviran nahiyesinde Sultancık ile Gündoğmuş mezralarının mescit ve zaviyenin vakfı olduğunu, öşürden 300 akçe geliri olan iki dönüm yere başkalarının karıştığını ifade edince 1747'de bu yerin vakfa ait olduğu kararı verilmişti (BOA, AHK.KR.d 3: 105; Ek 2).

1840 yılında, Pirlevganda kazası naibinin arzı üzerine çıkarılan hesaba göre Şeyh Hocenti Zaviyesi'nin vakıf yerleri; Alibeyhüyüğü yakınlarındaki Sultancık ve Gündoğmuş mezraları, Karaağaç ve Yukarı Bük, Kuzviran yakınlarındaki Hocenti Çiftliği, Ovacık Yazısı mezrası, Kızılkuyu mezrası ve Karahisar'dı. Bu yerlerden elde edilen vakfın toplam geliri ise 5.220 kuruştur (BOA, C. MF 4407).

Vakfın mütevellileri Şerife, Saliha ve Şerife Fatma huzurunda vakfın 1247-1252 yılları arasındaki muhasebesi görülmüştü. Buna göre Sultancık mezrasından arpa ve buğdaydan 3.720 kuruş ile Kuzviran mezrasından arpa ve buğdaydan 3.275 kuruş gelir elde edilmiştir. Toplam 6.995 kuruş gelirin 2.584 kuruşu masraf olarak düşüldüğünde kalan 4.411 kuruş müteveli evlatlarına paylaştırılmıştı. 1250 ve 1252 yıllarında ise bu mezralardan gelir elde edilememişti (VGMA, d. 2178: 80). Masraflar arasında muhasebe harcı, zahire nakli ve tamirat masrafları yer almıştır. Bunlar, vakfın gelir ve giderlerinin yazıldığı *defter-i müfredat* adı verilen deftere kaydedilmiştir. Sultancık ve Kuzviran mezralarını ziraat eden Alibeyhüyüğü ve Çumra köylülerinden alınan 1.910 kuruştan *mu'tade-i mezkur* (öşür toplama masrafı) 203, *icabiye-i mezkur* 476 (harc-ı muhasebe ve maaş-ı muharrir) kuruş düşüldüğünde kalan 1.231 kuruş vakıf evladına zahire olarak taksim edilmiştir. Aynı tarihlerdeki hesaba göre, Pirlevganda kazasındaki Karacahisar mezrasından alınan hububattan 14.182,5 kuruş gelir elde edilmişti. Bu gelirden *mu'tade-i mezkur* ile muhasebe harcı olarak 3.000 kuruş ve muharrir maaşı için 2.460 kuruş düşüldüğünde kalan 8.722,5 kuruş zahire olarak vakıf evladına dağıtılmıştı (VGMA, d. 2178: 80). *Mu'tade-i mezkûr* denilen öşür toplama masrafı için her yıl 500 kuruş olmak üzere toplam 3.000 kuruş yazılmıştı. Belviran'a bağlı Üçkilise mezrasının ziraat olunmadığı da kaydedilmiştir.²⁸

²⁷ Zaviyeye ait yerlerin sınırı şöyleydi: Karapınar'dan ve Gelb Deresi'nden ve nehr-i muazzamadan Basaklı Boğazı'ndan gidip Afşar Köprüsü'ne ulaşır. Ondan dönüp Afşarlı Çanakçı Deresi'nden Kalerus ve Gökçe Gediği'nden Erzac oğlu Gediği'ne ulaşır. Ondan Kavanu Gediği'nden Afşarlı Kervan yolunda gider. Gölcek Pınarı'na varır. Ondan Büklüce Gediği'ne varır, Sandık Taşınalı Han ve Karapınar'da son bulur. Bu hudut dâhilindeki arazi zaviyenin vakfıdır (VGMA, d. 2178: 78).

²⁸ 4 Şubat 1861 tarihinde Konya sancağı Belviran kazasında bulunan Kayalık ve Üçkilise mezralarının Şeyh Hocenti Vakfı'na ait olduğuna dair mütevellisinin elinde bir senet var mıdır? Kayalık mezrasının başka bir ismi var mı? Diye Konya valisine sorulmuş (BOA, MAD.d 8040: 49). Ancak sorulara ne cevap verildiği tespit edilememiştir.

d. Vakfın Şartları

1400 yılında Karamanoğlu Mehmet Bey'in zaviyeye bıraktığı bazı mülk mezralardan elde edilen gelir 16 hisseye ayrılmıştı. Bu gelirin bir sehmi rakabe ve tamire, iki sehmi zaviyede konaklayanlar ile gelenlerin nafakalarına ve hayvan yemine harcanacaktı. Bundan artan 13 sehmi ise Mevlana Yakup Halife ibn Şeyh Hocenti'ye, onun vefatından sonra Mevlana Abdullah Halife ibn Mehmet Fakih'e ait olacaktı. Onun da vefatından sonra oğullarına ve onların çocuklarının *aslahına* verilecekti. Bunların neslinin sona ermesi halinde ise, Müslümanların fukarasına vakfedilecekti²⁹ (VGMA, d. 591: 113). Vâkıfın, *aslah* kelimesiyle güzel ahlak sahibi ve yetenekli kişilerin vakfı yönetmesini istemesi, vakfın uzun süre var olmasını temin etmeye çalışmasından kaynaklanmış olmalıdır.

5 Mayıs 1468 tarihli vakfiyeye göre vakfın geliri 16 sehme ayrılmış; bir hisse mescit ve zaviye rakabesi ile tamiri, iki sehmi zaviyeye uğrayanlara kalan 13 sehmi ise Şeyh Hocenti hayatı boyunca kendi üzerine almıştı. Şeyh Hocenti vefat edince, *...li-aslah ebnâ'i ve ebnâ'i ebnâ'i neslen ba'd nesh sümmme şartı'l-vâkıf...* denilerek kendi neslinden gelenlere bu geliri bırakmıştı (VGMA, d. 2178: 79). Bu ifadeden kendi çocuklarının öncelikli olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Evasıt-ı Şevval 978/8-17 Mart 1571 tarihinde, Konya kazasına tabi Belviran nahiyesinde Kuzviran isimli köyde Karamanoğlu Mehmet Bey bazı mülk mezralarının 16 sehminden iki sehmi Şeyh Hocenti Zaviyesi'nin ayende ve revendesine ve bir sehmi rakabesine ve 13 sehmi ceddin Yakup Halife bin Şeyh Hocenti'ye ve ondan sonra güzel ahlaklı çocuklarına tevliyet ve meşihatı şart ettiği vakfiyesinde ve vakfa ait kayıtlarda olduğu gibi tasarruf edilirken zaviyenin medrese namına olduğunu belirten müderrisi Mevlana Muslihiddin, zikrolunan 13 sehmin kendisine verilmesini istemişti. Ancak vakfiyede, temessüklerde ve fetvada böyle bir durum olmadığından yapı, eskiden ne üzere bina olunmuşsa öyle tasarruf olunması ve Abdullah'ın tasarruf etmesi emredilmişti (KŞS 2: 34).

27 Kasım 1630'da Mehmet bin Budak adlı kişi mahkemede İvaz bin Süleyman huzurunda, Karamanoğlu Mehmet Bey, Kuzviran köyünde Şeyh Hocenti'nin bina eylediği zaviyenin şeyhliğini, zaviyeye vakfettiği mezraların tasarrufunu öncelikle Şeyh Hocenti'nin oğlu Yakup Halife'ye ondan sonra Yakup Halife'nin neslinden Abdullah Halife'ye ve onun ölümünden sonra da onun oğullarının en salihine şart eylemişti. Ben Abdullah Halife'nin kardeşi olan Budak adlı kişinin oğlu olduğumdan vakfın gelirinden benim de hakkım vardır. İvaz Çelebi müstakilen tasarruf edip beni men eder diyen Mehmet, sorulup hakkının alınmasını talep edince, durum İvaz Çelebi'ye sorulmuş. O da cevabında benim ceddin Abdullah Halife ile Mehmet'in babası Budak kardeşidir ancak vâkıf, vakfettiği mezraların tevliyetini, ekilmesini ve gelirinin tasarrufunu öncelikle Şeyh Hocenti'nin oğlu Yakup Halife'ye, ikinci olarak onun oğullarından Mehmet Fakih adlı kişinin oğlu Abdullah Halife'ye bırakmıştı. Onun vefatından sonra ise salih oğullarına ve çocuklarının çocuklarına şart eylemişti. Bu vakfiyesinde kayıtlı iken Abdulah Halife'nin oğlu Süleyman Efendi'nin oğlu olduğumdan vakfın meşihatına davacı Mehmet, Mehmet Fakih'in diğer oğlu Budak adlı kişinin oğlu olup vâkıf şartından hariç olduğundan tevliyet ve meşihatla alakası yoktur diyerek vâkıf Mehmet Bey'in vakfiyesini gösterdi. Vakfiye Mehmet huzurunda okundu ve davalının beyanlarına uygun olduğu görüldü.

²⁹ Zaviyenin genel bir değerlendirmesi için bkz. Çiftçioğlu 2001: 216-218. Vakfiyenin sadeleştirilmiş hali için bkz. Ceran 1999. II. Mehmet Bey dönemine ait diğer vakfiyede ise vakıf yerlerdeki gelir toplandıktan sonra 16 hisseye ayrılmış. Bir hisse mescit ve zaviye rakabesi ile tamiri, iki sehmi zaviyedeki fakirlere ayrılırken kalan 13 sehmi Şeyh Hocenti hayatı boyunca kendi üzerine almıştır. Ölünce çocuklarına, onlar ölünce onların çocuklarına bırakmıştır (VGMA, d. 2178: 76). Vakfa ait kayıtlarda gelirin 16 hisseye ayrıldığı kaydedilmişti. Ancak Mayıs 1747'de, gelirin altı hisseye ayrıldığı ifade edilmiştir. Bunun dışında bir kayıt tespit edilemediğinden sehven yazıldığı izlenimini vermektedir. Buna göre vakfiyede vâkıf, geliri altı sehmi üzere taksim etmiş. Bir sehmi rakabesine, iki sehmi ayende ve revendesine, üç sehmi mütevellî olanlar ile evlad-ı vâkıfa şart koşulmuştu (BOA, AHK.KR.d 3: 106).

Da'vâsı şart-ı vâkıfa muhâlif olduğu ta'yîn ve mütehakkik olmağla vâkıf şartı gereğince tevliyet ve meşihat İvaz Çelebi'nin hakkıdır denilerek Mehmet'in isteği reddedilmiştir (KŞS 22: 64-2).

22 Ekim 1644'te Mustafa Çelebi bin İlyas Bey ile Dede bin Mirza Bey, Şeyh Hocenti Zaviyesi'nin zaviyedar ve mütevellisi olan Ferruhzade bin Yusuf huzurunda; biz Şeyh Hocenti'nin evladındanız. Ferruhzade ile *müsavî*/aynı derecede olduğumuzdan vakıf mahsulünden biz hak talep ettiğimizde muhalefet eder, sorulsun. Deyince durum Ferruhzade'ye sorulmuş. Cevabında ceddimiz Şeyh Hocenti vakfiyesinde, zaviyenin gelirini 16 sehme ayırıp bir sehmini zaviyenin rakabe ve tamirine, iki sehmi gelen gidenlerin masrafına ve 13 sehmi *aslah* çocuklarına şart eylemişti. Ben ceddimin *aslah ebnasından* olduğumdan elimdeki berat ve hüccet ile tasarruf ederim diyerek vakfiyeyi göstermişti. Vakfiye okunduktan sonra şartın anlatıldığı üzere kayıtlı olduğu ve diğer çocuklara hisse ayrılmadığı belirtilmişti. Ayrıca köy sakinleri, mahkemedeki şahitliklerinde³⁰ bu kişiler derecede müsavidirler lakin Mustafa Çelebi ile Dede başka yerde otururlar. Ferruhzade ise zaviyede oturup, zaviyenin hizmetlerini yapar ve *aslah* evlattandır diye haber vermeleri üzerine Mustafa Çelebi ve Dede'nin *şart-ı vâkıf* gereğince talepleri reddedilmiştir (KŞS 7: 67-1). 26 Aralık 1658'de ise zaviyenin mütevellisi ve şeyhi olan Mustafa ile vâkıfın şartına aykırı harekette bulunan Sefer arasında da tasarruf konusunda ortaya çıkan anlaşmazlık Mustafa lehine çözülmüştü. Zira Mustafa vâkıfın oğlunun oğluydu. Bu konuda bir berat verilmişti. Konuyla ilgili 1660 tarihli fermanla ise, Sefer'in Şeyh Hocenti'nin kardeşinin çocuklarından olduğu, zaviyeden tasarrufta önceliğin *aslah* evlatta olduğu tekrar edilmişti. Sefer'in vakıftan aldığı mahsul var ise geri alınması ve ortaya koydukları temessüklerin divan-ı hümayuna gönderilmesi emredilmiştir (Sak 2003: 421-422).

Zaviyenin gelirlerine dair anlaşmazlıklar, tarafların uzlaşmasıyla da çözülebilirdi. Kuzviran'da medfun Şeyh Hocenti ve kardeşi Şekerim Dede vakıflarının evladiyet üzere mütevellileri olan Şeyh Mustafa bin İlyas ve el-Hac Kerime binti Mehmet Ağa, Denler mezarına dair el-Hac Abdurrahman bin Abdülcelil adlı kişiyle davalık oldular. Şeyh Mustafa, mahkemede şunları söyledi: Konya'da görülen davada Abdurrahman'ın elindeki mezra, Şeyh Hocenti evlatlarından oldukları için, öncelikle şeyhin kardeşi Şekerim Dede, ondan sonra *evlad-ı evladına* ve soyu tükenirse Şeyh Hocenti evladı tasarruf eylesin diye vakfiyede kayıtlıdır. Abdurrahman, diğer Şekerim Dede'nin evladındandır. Bu kişi, vakfiye ve berat ortaya koyarak yıllardır tasarruf etmektedir. Bu konuda verilen fermanlar üzerine dava görülüp elimize hüccetler verilmişken hala anlaşmazlık olmaktadır. Bu mezradan elde edilecek ürünlerden alınacak öşrün yarısını ben ve Kerime diğer yarısını da Abdurrahman almak üzere anlaştık deyince kadı da bu anlaşmayı kabul edip 20 Eylül 1676 tarihinde davayı kaydettirdi (KŞS 21: 217-2).

Mart 1854 tarihinden itibaren görülen bir yıllık muhasebesinde Şeyh Hocenti Zaviyesi Vakfı'nın Kuzviran'dan ve Sultancık mezarından toplam 2.189,5 kuruş gelirine karşılık zaviyede yemek yedirmek için 273 kuruş, harc-ı muhasebe ve maaş-ı muharrir³¹ olarak 238,5 kuruş, hisse-i tevliyet olarak 1.678 kuruş masrafları arasına yazılmıştı (BOA, *EV.d* 15622: 19a). Mart 1858 tarihinden Şubat 1859'a kadar elde edilen aşar gelirleri: Kuzviran köyünden o yılki

³⁰ Esed bin Pir İlm ve Bervane bin Beyale ve İsmail Dede ibni Cafer ve Dede bin Abdülmümin ve Bedel bin Mahmud ve Yakub bin Şükr ve Ali Halife ibni Beyale ve Sefer bin Yusuf adlı kişiler şahitlik etmişlerdi. Bu şahitlerden 1642 yılı avarız defterinde Pir Esed, Bervane bin Beyale, Ya'küb bin Şükr, Bedel bin Mahmud, Dede bin Mümin ile köyün imamı Ali Halife'nin ismi geçmektedir (BOA, *MAD.d* 3074: 135).

³¹ Önceki yıllarda da vakfın muhasebesinin görülmesi esnasında alınan ücretler vardı. Nitekim Mayıs 1681'de Konya'da bulunan vakıf mütevellileri arzlarında her yıl sonunda *mu'tâd-ı kadîm* üzere kazada evkaf muhasebecisi olanlarla muhasebelerini görüp deftere kaydettikten sonra kanun üzere *resm-i sicil* sekiz akçe ve imzaya on iki akçe verirler iken halen evkaf muhasebecisi olanlar buna kanaat etmeyip daha fazla akçe alıp zulüm ettiklerini bildirince kanun üzere amel olunması emredilmiştir (KŞS 26: 282-1).

bedel 3.101,5 kuruş 10 para (seneye zam 290,5 kuruş 10 para), Sahra nahiyesine bağlı Sultancık mezrasından 457,5 kuruş 10 para (yıla zam 44,5 kuruş 5 para) toplam 3.894,5 kuruş 15 para geliri vardı. Vakfın masrafları ise; fakirlere yemek yedirmek için 486 kuruş, türbenin tamiri için 408,5 kuruş 15 para, maaş-ı muharrir (300) ve harc-ı muhasebe (75) 375 kuruş, zaviyedar ve müteveli hissesi 2.625 kuruş olmak üzere toplam 3.894,5 kuruş 15 para idi. Gelir gider hesabı yapılıncaya kadar hiç para kalmamış. Vakfın gelirinin fakirlere yemek yedirmek ile müteveli ve zaviyedar hissesi olduğundan öyle yapıldığı da yazılmıştır (BOA, *EV.d* 15622: 104b). Bu kayıtlardan bu tarihte zaviyenin tamir edildiği anlaşılmaktadır. Zaviyenin gelirleri; gelip geçene ya da fakirlere yemek yedirmeye, zaviyenin tamirine ve zaviyede çalışanların ücretlerine harcanmıştır. Bu masraflardan artan gelir ise vâkıf evladı arasında paylaştırılmıştır. 1854 ve 1858 yılları gelir ve giderleri karşılaştırıldığında; 1854 yılında gelirin % 12'si yemek yedirmeye, % 11'i muhasebe harcı ile muharrir maaşına ve % 77'si vâkıf evladına dağıtılmıştı. 1859 yılında ise gelirin % 12'si yemek yedirmeye, % 10'u muhasebe harcı ile muharrir maaşına, % 68'i zaviyedar ve müteveli hissesine ve % 10'u türbenin tamirine harcanmıştı. Her iki örnekte de görüldüğü üzere vakfın gelirinin büyük çoğunluğu vâkıf evladı arasında taksim edilirken yemek yedirme masrafı olarak % 12'lik bir dilim ayrılmıştı. Zaviyede kaç kişinin çalıştığı ya da misafir edildiği tam olarak bilinmemektedir. Ancak tahmini rakamlar verilebilir. Yıllara göre zaviyede tüketilen yiyecek miktarına harcanan paranın artması, vakfın gelirinin artmasıyla alakalıdır. Zira zaviyede yiyeceğe ayrılan oran % 12'dir. Hâlbuki vakfiyede gelene geçene ve fakirlere yemek yedirmeye ayrılan oran 2/16 idi. Bu oranda da yiyeceğe ayrılan miktar % 12,5 idi. Vakfın ilk yıllarından itibaren yiyeceğe ayrılan miktarın fazla değişmediğini göstermektedir. Vakfın tamirine 1/16 hisse yani % 6,25 hisse ayrılırken XIX. yüzyılda % 10 idi. Vakfiyelerde vâkıf evladına 13/16 hisse yani % 81,25 hisse ayrılırken XIX. yüzyılda bu orandan başka yerlere pay ayrılması nedeniyle bu miktarın azaldığı görülmektedir.

3. Vakıftaki Görevliler

Zaviyede vâkıf evladının sayısına göre çalışanlar ya da vakıftan istifade edenler değişmekteydi. Zira ölen kişinin kaç çocuğu varsa hissesi çocuklarına intikal etmekteydi. Şeyh Hocentî'nin yaptırdığı zaviye ve camide; müteveli, cabi, zaviyedar, nazır, katip ve imam görev yapmıştı.

a. Müteveli

Vakfın işlerini vakfiye şartları ile dini hükümlere göre idare eden ve vakıfta tasarruf hakkına sahip olan müteveli, vâkıfın şartıyla veya 'kadî'nin isteğiyle tayin olunurdu. Vakıf işlerini idare etmek üzere tayin edilen vakfın mütevellisine, o vakfın nezareti verilmezdi. Zira aynı kişi hem denetleyen hem denetlenen görevinde bulunamazdı (Şafakçı 2015: 56).

1501'de Kuzviran köyünde *Yakub v. Hocendi çift ve Mehmedi v. O bennak* olarak yazılırken zaviyeye dair herhangi bir kayıt yoktur. Bu tarihte köyde 31 nefer, 24 hane kaydedilirken *çiftlik-i Yusuf bin Hocendi mahlûl çift* ifadesi bu nesilden gelen kişilerin elindeki bir çiftliğin varlığına işaret etmektedir (BOA, *TT.d* 40: 209-210). 1518 yılında ise 25 neferin olduğu köyde, Mehmet v. Yakup imam olarak yazılmıştı (BOA, *TT.d* 63: 625). 1522 ile 1524 yıllarında da köyün imamı Mehmet v. Yakup idi (BOA, *TT.d* 455: 249; BOA, *TT.d* 399: 439). Bu tarihlerde köy 26 nefer 20 hane idi.

1583'te Abdullah v. Mehmet zaviyenin şeyhi iken Yakup v. Abdullah zaviyenin mütevellisiydi³² (TKGMA, *TD* 113: 275b). 1630 yılı sonunda zaviyenin tevliyet ve meşihatı İvaz

³² Yusuf v. Abdullah ise muhassıl yazılmıştı.

Çelebi üzerindeydi (KŞS 22: 64-2). 22 Ekim 1644 tarihinde ise Ferruhzade bin Yusuf, zaviyedar ve mütevellî olarak görevliydi (KŞS 7: 67-1). 20 Aralık 1663 tarihinde, zaviyenin mütevellîsi ve şeyhi Mustafa bin İlyas Efendi idi (VGMA, d. 2178: 78). Vakfın mütevellîleri birden çok olduğundan dolayı *vâkıf* şartına uymayarak vakıf mahsulünü vermeyerek eziyet ettiklerinden bir hisse galle ile Şeyh İsmail Hakkı, Şubat 1749'da atanmıştı (VGMA, HD 1079: 64b).

Zaviyede kadınların da görev aldığına dair örnekler vardır. 25 Haziran 1817 tarihinde vakfa dörtte bir hisse ile tevliyet ve zaviyedarlığa mutasarrıf olan Mustafa Halife ibni Mehmet'in ölümü üzerine görevleri, kızları Şerife, Saliha ve Şerife Fatma Hatunlara tevcih edildi (VGMA, d. 2178: 79). 2 Temmuz'da ise diğer Şerife ve Saliha binti Seyyid Ali adlı hatunlara müsavî olmaları nedeniyle zaviyedarlık ve tevliyet tevcih olundu (VGMA, d. 2178: 79). Vakfın tevliyet ve zaviyedarlık cihetlerine mutasarrıf olan Şerife ve Saliha ölünce ortakları Şerife Saliha ile Şerife Fatma, bu hisselerin kendilerine verilmesini arz edince 15 Mayıs 1842 tarihinde bu istek onaylanmıştı (BOA, C.EV 10797). Şerife Fatma ve Şerife Saliha'nın ölümü üzerine ise görevlerin Şerife Saliha'nın oğulları Seyyid Ali ve Seyyid Mehmet ibn Ahmet'e verilmesini Konya kadısı arz etmişti. Evkaf-ı Hümayun tarafından durum incelenmiş ve bunların atanması için bir emir talep edilmesi üzerine 25 Nisan 1842'de atanabilecekleri belirtilmişti³³ (BOA, C.EV 33040).

Vakıftan haksız kazanç elde edildiği tespit edilirse bunlar geri alınmıştır.³⁴ Ağustos 1687'de Belviran kazasında medfun Şekerim Dede ve Şeyh Hocenti Zaviyesi'nin beratla evladiyet ve meşrutiyet üzere mütevellîsi olan Mahmut ve Ali adlı kişiler gönderdiği arzlarında; zaviyenin eski mütevellîsi olan Ali kendi isteğine uygun kişilerden istifade ederek zaviyeye ait mezralardan elde edilen geliri ilgili yerlere harcamayıp kendi masraflarına harcadığı ifade edilmişti. Bu kişinin muhasebesinin *müfredât defteri* gereği yerli yerinden görülüp durumun ortaya çıkarılması istenmişti. Söylendiği gibi kişinin üzerinde vakıf gelirinden ne çıkarsa vakıf için alınması Konya kadısına emredilmişti (KŞS 34: 284-1; Ek 4).

b. Cabi

Vakfın gelirlerini toplayan ve bir nevi tahsildarlık görevini yapan cabiler, tuttıkları defterlerini vakıf mütevellîsine göstermeye ve hesap vermeye, mütevellîler de bu hesapları kadiya verip tasdik ettirmeye mecburdu (Sertoğlu 1986: 60; Pakalın 1993: 253).

XVIII. yüzyılın ikinci çeyreğinin başlarında zaviyenin cabisi olmadığından senede iki hisse galle ile Abdurrahman atanmıştı (VGMA, HD 1133: 86b). Şeyh Hocenti Zaviyesi vakfına cabi ataması gerekli olduğundan yılda bir müdd buğday ile Şeyh İsmail Hakkı Efendi Temmuz

³³ Belviran kazası naibi Şemseddin Efendi'nin mührünü mutabık bir kıta ilam ve kaza meclisinin mazbatası ile Evkaf-ı Hümayun müftüsünün ilamı da var.

³⁴ Görevini aksatan vâkıf evladının hissesi öncelikle varsa çocuklarına yoksa vâkıf evladından ehil olana görevin verilmesi *te'âmül-i kadîmi* idi (KŞS 109: 101). Çocuk sayısı birden fazla ise görevler iştiraken verildi (KŞS 99: 227-2). Zaviyenin nuf hisse zaviyedarlık ve tevliyet cihetlerine mutasarrıf olan es-Seyyid Ali bin es-Seyyid Süleyman'ın Alibeyhüyüğü köyünde kaydedilen oğulları Mehmet Emin, Süleyman ve Ahmet adlı oğulları *te'âmül-i kadîm* üzere babalarının yerine 11 Haziran 1883 tarihinde müstereken atanmışlardı. (KŞS 96: 479-2; KŞS 99: 227-2). 1865'te hisse tasarruf eden Fatma binti Mustafa ölünce onun hisseleri görev yapılamadığından dolayı kızı Sıddıka'ya 1877 yılında verilmişti. Zira zaviyede yemek yedirme devam ediyordu ve her yıl muhasebesi görülmüyordu (KŞS 99: 209-1). Eğer çocuklar küçükse, onlar büyüyene kadar görevleri akrabalarına veriliyordu. *Mustafa bin Mehmed* vefat ettiği için Konya mahallelerinden Baba Sultan'dan altı ve beş yaşlarındaki Ali ve Mehmet Tevfik kalmıştı. 1 Aralık 1875'te, *rüşd ve buluşlarıyla bi'z-zât ciheteyn-i mezkûreteyn hidmetini edaya kesb-i iktidar idinceye değin taraflarına babaları diğer Mustafa bi'n-niyabe getirilmişti* (KŞS 96: 227-2). 8 Ocak 1893 tarihinde, Ali ve Mehmet Tevfik'in mahlulleri sebebiyle Konya'nın Dedemoğlu Mahallesi'nde ikamet eden ve evlâd-ı vâkıftan olan Emine Hatun binti Hacı Mustafa'ya bir buçuk hisse zaviyedarlık ve tevliyet görevleri verilmişti. Diğer hisselerle Mustafa Ağa ile Ahmet Efendi mutasarrıftı (KŞS 109:101-2).

1746'da atanmıştı (VGMA, HD 1079: 64b). 1747'de vakfiyede cabi kaydının olmadığı da ifade edilmişti (BOA, AHK.KR.d 3: 106).

c. Zaviyedar

13 Ağustos 1701 tarihinde Kuzviran köyündeki zaviyenin zaviyedarları Mehmet bin Sefer ile Ali bin Mustafa adlı kişilerdi (KŞS 39: 89). XVIII. yüzyılın ikinci çeyreğinin başlarında, Şeyh Mehmet ölünce Şeyh Abdurrahman zaviyedar ve müteveli olmuştu (VGMA, HD 1133: 86b). Vakıfların işlerini takip eden müteveli, zaviyelerde genel olarak ayrı bir görevli değildi. Müteveli olarak zikredilen kişiler aynı zamanda zaviyenin zaviyedarlarıydı. Farklı görevler aynı kişi ya da kişilerde toplanmıştı. Bu, onların daha iyi maaş almalarını sağlayan bir uygulama olduğu gibi görevlerin aile içinde tutulmasını da sağlamıştır. 22 Temmuz 1843 tarihinde ise zaviyenin sekizde bir ve dörtte bir vazife ile zaviyedarlık ve tevliyet cihetlerine mutasarrıf olan Mustafa'nın ölümü üzerine kızları Şerife ve Fatma Hatun'a görevler iştiraken verilmesi gerekirken Mehmet ve Ali bin Ahmet ile bazı kişiler müdahale etmişti (KŞS 78: 31). Ölen kişinin erkek çocuğu olmadığı zaman babalarının hakkı, kız çocuklarının talebi üzerine onlara verilebilirdi. Buradaki anlaşmazlığın temel nedeni de erkek çocuğun olmaması ve kız çocuklarının haklarını talep etmesiydi.³⁵

23 Ağustos 1840 tarihinde, Hocenti Zaviyesi Karacahisar mezarı vakfının üçte bir hisse ile zaviyedarı olan es-Seyyid Mehmet Said bin el-Hac Mehmet Emin Halife'nin ölümü üzerine hissesi ehliyetleri olan oğulları es-Seyyid Mehmet Emin ve es-Seyyid Numan Halifelere verilmişti³⁶ (BOA, C. MF 4407).

Köydeki zaviyedarlar, bazı suçlara da karışmıştı. 25 Aralık 1564 tarihli Karaman beylerbeyine gönderilen hükümde Belviran kazası Kuzviran köyünde oturan Vefa ve Ali bin Şeyh Safa adlı zaviyedarların yakalanarak saraya getirilmesi ve küreğe konma cezalarının olduğu hatırlatılarak dikkatli olunması emredilmişti (6 Numaralı Mühimme Defteri 1995: 300).

d. Nazır

Mütevellinin tasarruflarına nezaret etmek üzere vâkîf ya da hâkim tarafından görevlendirilen nazır, vakıflarda görev yapan kişilerdendi.³⁷ Müteveli nazırın görüşünü almadan vakıf üzerinde bir tasarrufta bulunamazdı (Berki 1966: 44; Akgündüz 2013: 359). Nazır, vakıf ve müteveli ile yakından ilgilenir, harcamaları kontrol edip usulsüzlükleri bildirirdi. Kısaca söylemek gerekirse nazır, vakfın idaresini denetleyen görevliydi.

Zaviyenin vakıflarına sekizde bir hisse galle ile nazır olan Osman'ın beratı, Mayıs 1697'de yenilenmiştir (VGMA, HD 1140: 98a). Vakfın bir akçe vazife ve yıllık 50 kile buğday ile nazır olan Ali'den sonra Şeyh Mehmet'e Mart 1731'de verilmiştir (VGMA, HD 1079/2: 116b). Zaviyenin bir müdd galle ile nazır olan İsmail'in beratı Ocak 1755'te yenilenmişti (VGMA, HD 1097: 99b). Ocak 1761 tarihinde ise İsmail'in ölümü üzerine görev, oğulları Mehmet Sait ile

³⁵ Zaviye vakfının sekizde bir hisse tevliyet ve zaviyedarlığına mutasarrıf olan *evlâd-ı vâkıfdan* es-Seyyid Mehmed bin Ebu Bekir'in çocuksuz vefatından sonra vâkîf evladından Havva binti Hüseyin 'e 20 Mayıs 1824'te görev tevcih edilmişti (VGMA, d. 2178: 79). Kadınların zaviyede görev aldığını gösteren bir kayıt olarak da dikkati çekmektedir.

³⁶ 5 Şubat 1839 tarihinde Pirlevganda kazası naibinin arzı ile başlayan süreç, 24 Mayıs 1839'da atama kayıtlarının çıkarılması, 27 Mayıs 1839'da Darbhane-i Amire müşirinin telhisi, 30 Mayıs 1839'da Defterhane-i Amire'deki vakfiye kayıtlarının incelenmesi ile devam etmiş (vakfiyesinin olmadığı ve ne şekilde tasarruf edildiğinin bilinemediği belirtilmiş), 28 Haziran 1839'da muhasebe kayıtlarının çıkarılması istenmiş, 21 Ocak 1840'ta vakfın muhasebesi çıkarılmış, 27 Ocak 1840'ta evkaf müfettişinin ilanı, 11 Ağustos 1840'ta Evkaf-ı Hümayun Nazır'ının iktizası üzerine 23 Ağustos 1840'ta görevin tevcih olunması emredilmişti (BOA, C. MF 4407).

³⁷ Vakıflarda bu şekilde görevlendirilen nazır adı verilen görevliler denetim yaptığı gibi yargı yetkisine sahip hâkimlerin de vakıf malları üzerinde kontrol ve teftiş yetkileri vardı. Dolayısıyla vakfın mütevellileri bazı tasarrufları yapabilmek için hâkimlerin görüşünü almak zorundaydı (Akgündüz 2013: 360).

Seyyid Mustafa'ya tevcih olunmuştu (VGMA, HD 1097: 100a). 1747'de vakfiyede nazır kaydının olmadığı vurgulanmıştı (BOA, AHK.KR.d 3: 106).

e. Kâtip

Kâtip, vakfın bütün gelir ve giderlerini deftere kaydeden görevliydi. 1741 yılında zaviyenin kâtibi olmadığından bir hisse galle ile Derviş İbrahim (VGMA, HD 1079/2: 117b), 1745'te bir müdd³⁸ galle ile kâtip Derviş İbrahim ölünce Şeyh İsmail atanmıştı (VGMA, HD 1079: 64b). Mayıs 1747'de, vâkıfın gelirleri çeşitli hizmetlere ve hizmetlilere taksim ettiği, vakfiyede ve *defter-i hakanide* vakfa cabi, nazır ve kâtip kayıt olunmadığı belirtilmişti. Ancak Derviş İbrahim'in kitabeti üzerine aldığından bahsedilerek vakfiyede ve diğer kayıtlarda olmadığından vakıf öşründen aldıklarının iadesi ve kitabetin terki emredilmişti (BOA, AHK.KR.d 3: 106).

f. Şeyh Hocenti Camii ve Görevlileri

Vakfiyede Şeyh Hocenti'nin zaviye ile birlikte bir mescit yaptığı belirtilmiş ve vakıflar bu iki yapıya bırakılmıştı. Dolayısıyla mescidi yaptıran kişi de Şeyh Hocenti'dir. O halde yapının XIV. yüzyıla ait olduğu söylenebilir. Daha sonraki yıllara ait belgelerde ibadethane, cami olarak geçmektedir. Bu durum mescide minber konularak camiye dönüştürüldüğünü göstermektedir. Ancak camiye ne zaman dönüştürüldüğüne dair bir bilgi tespit edilememiştir.

Cami, Belviran kazasına bağlı Kuzviran köyünde idi. Hocenti Çavuş olarak da anılan Şeyh Hocenti, Kuzviran adlı mevzide camiyi bina etmişti (VGMA, HD 1097: 99b; KŞS 57: 150). Hocenti tarafından yaptırılan camii vakfında müteveli, nazır, cabi, imam ve hatip görev yapmıştı. Caminin ismi belgelerde *Hocenti Çavuş Camii* ya da *Şeyh Hocenti Camii* olarak geçmektedir (VGMA, HD 1143: 138b; VGMA, HD 1133: 86a).

Vakfiyede zaviye ve mescidin tamirine bir hisse ayrılmıştı. XVIII. yüzyılın ikinci çeyreğinin başlarında cami evkafının gelirinin bir hissesinin tamire şart olduğu hatırlatılarak müteveli olarak İbrahim adlı kişi atanmıştı (VGMA, HD 1133: 86b). Aynı tarihlerde caminin boş olan iki sehm nezareti Seyyid Ali'ye verilmişti (VGMA, HD 1133: 86a).

Mayıs 1697'de camide bir akçe ile hatip olan Mehmet'in beratı yenilenmişti. Ertesi yıl ise hatip olarak Süleyman görev yapmıştı. Şubat 1699'da caminin imamı Ömer'in ölümü üzerine atanan Mehmet (VGMA, HD 1140: 98a) imam ve hatip olarak görev alırken onun da vefatı üzerine yerine Ekim 1727'de İbrahim atanmıştı (VGMA, HD 1143: 138b; VGMA, HD 1079/2: 116b). İbrahim'in vefatından sonra imam ve hatip olan Halil bin Ömer'e Mayıs 1754 tarihinde beratını kaybetmesi nedeniyle yeniden berat verilmişti (VGMA, HD 1079: 64b). Bu, onun daha önce bu göreve atandığını göstermektedir. Ancak aynı yılın Ekim ayında görevi bıraktığından Musa bin Mehmet atanmış (VGMA, HD 1079: 65a), Mart 1755'te ise Musa'nın yerine Mehmet atanırken (VGMA, HD 1097: 99b) Mehmet Halife de Haziran 1760 tarihinde kendi rızasıyla imam ve hatipliği Şeyh Mehmet'e bırakmıştı (VGMA, HD 1097: 100a). Camideki bu görevliler arasında çok hızlı görev değişikliklerinin olması dikkati çekmektedir. Ayrıca atanan bazı imamların kendi isteğiyle görevi bırakmaları verilen ücretin yetersizliğinden de kaynaklanabilir.

Bahsedilen camide cabi adı verilen görevli de bulunmaktaydı. Camiye yılda iki hisse galle ile cabi olan Seyyid Abdürrahim'in ölümü üzerine Şubat 1749 tarihinde Seyyid Seyfullah ve Seyyid Mehmet atanmıştı (VGMA, HD 1079: 64b). Bu görevlilerden Mehmet'in ölümü üzerine

³⁸ Fatih döneminde bir müdd 20 kile yani 513,12 kg buğdaya eşitti. Arpada ise yaklaşık 445 kg gelmekteydi (Hinz 1990: 58).

hissesi oğlu Mahmut'a, Mayıs 1755'te verilmişti (VGMA, HD 1097: 99b). XVIII. yüzyılın ikinci çeyreğinin başlarında yıllık 25 kile³⁹ buğday ile cabi olan Seyyid Mustafa'nın görevi terk etmesi üzerine Sefer atanmıştı (VGMA, HD 1133: 86b).

SONUÇ

Osmanlı döneminde vakıflara dair kayıtlarında Karamanoğullarından mukarrernamesi vardır şeklindeki ifadeler mülkün ya da vakfın onaylanması anlamına gelmektedir. Mukarrernamelere göre, vakfın Karamanoğulları devrinde faal olduğu anlaşıldığından Osmanlı döneminde de vakfın çalışmasına izin verilebiliyordu. Zira vakıf olduğu ispat edildikten sonra Osmanlı padişahları ya da şehzadeleri de bunları onaylayan ferman ya da mukarrername vermişlerdi. XIV. yüzyılda kurulmuş olan Şeyh Hocenti Zaviyesi faaliyetine devam etmiş, Osmanlı hükümdarları da vakfın işleyişini onaylamıştır. Bu, Türk-İslam devletlerinde kurumların devamlılığını göstermesi açısından da önemli bir örnektir. Bir diğer yönü ise Osmanlı Devleti, kendisine aykırı olmayan ya da kendisinin yapmak zorunda olduğu birçok kurumu aynen devam ettirmiştir.

Vakfiyesine göre Karamanoğlu Mehmet Bey, Şeyh Hocenti'nin yaptığı zaviyeye bazı yerleri vakfetmişti. Bu yerlerin nasıl değerlendirileceği de vakfiyede açıklanmıştı. Daha sonraki dönemlerde uygulamanın nasıl olduğu da görülmektedir. Vakfiye kayıtları ile sonradan yapılan atama kayıtlarında, vakfa ait görevlerin aile içinde kalmasına dikkat edildiği görülmektedir ki, bu vakfiyede vâkıfın da üzerinde durduğu şartlardan biriydi. Bu şekilde davranılarak sağlığında kendisine ve ölümünden sonra aile fertlerine iş imkanı sağlayan bir vakıf ortaya çıkarılmıştı. Bu sayede aile bireylerine güvenli bir gelecek temin edilmeye çalışılmıştı. Bununla birlikte aile fertlerinin istifadesine sunulan vakıf, vakıftan istifade etmek arzusunda olan aile fertlerini de bir arada tutmuş ve ailenin dağılmasını önlemişti. Aynı zamanda vakıfta görev almak için bazı özelliklerin aranması, ailenin eğitime ve ahlak anlayışına da katkı sağlamıştır. Aynı zamanda babası ölen kız çocukları babasının yerine vakıftaki görevlere talip olmuş ve vakıflarda görev almıştı. Bu vâkıf evladı arasında öncelikli olmakla da alakalı bir durumdu.

Vakıflar, sosyal hayattaki bazı ihtiyaçların karşılanmasında önemli rol oynardı. İhtiyaç sahipleri ile yolcuların yeme içme ihtiyaçları vakıflar tarafından karşılanırdı. Şeyh Hocenti Zaviyesi, gelip geçenlere yemek yedirmek için vakfiyede belli bir miktarın ayrılmasıyla da dikkati çekmektedir. Vakfa ait yerlerden elde edilen gelirler; zaviye ile caminin tamirine, gelen geçen ile fakirlere yemek yedirilmesine ve bu kurumlarda görev yapanların maaşlarına ayrılmıştı. Vakfın gelirlerin bu harcamalar yapıldıktan sonra elde kalan gelir ise vâkıf evladına paylaştırılmıştı. Bu paylaşımda vâkıf evladı arasında öncelikli olanlar vardı.

Vakfiyede gelene geçene ve fakirlere yemek yedirmeye ayrılan oran 2/16 idi. Bu oranda da yiyeceğe ayrılan miktar % 12,5 idi. 1854 ve 1859 yıllarında ise oran % 12 idi. Vakfiyelerde vâkıf evladına 13/16 hisse yani % 81,25 hisse ayrılırken 1854'te %77 ve 1859'da % 68 pay ayrılmıştı. Vakfın tamirine ise vakfiyede yaklaşık % 6,25'lik miktar ayrılırken 1859'da bu oran % 10 idi. 1854 yılında % 11 ve 1859 yılında ise % 10 hisse muhasebe harcı ile muharrir maaşına ayrılmıştı. 1859 yılı tamir masrafı zaviyedar ve mütevellî hissesine eklenince oran % 78 olmaktadır. Dolayısıyla vâkıf evladının alacağı oran yaklaşık olarak başlangıçtan itibaren fazla değişmemiştir. Ancak toplam gelirin % 10'una karşılık gelen miktar vâkıf evladı hissesinden ayrılarak türbenin tamiri gerçekleştirilmiştir.

³⁹ İstanbul'da buğdayda kile 20 okka yani 25,656 kg olarak hesaplanırdı. Arpa ticaretinde 22,25 kg üzerinden işlem görürdü. 1841'de itibaren Türkiye'de her yerde kile 35,27 litredir yani 20 okkalık eski buğday ağırlığına eşittir. Harput'ta bir müdd sekiz İstanbul kilesi idi ve 205,25 kg ağırlığa eşitti (Hinz 1990: 51, 57).

Vâkîfın neslinin XIX. ve XX. yüzyıllarda Karaman eyaletinde farklı yerlerde oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim Kuzvıran, Hadim, Alibeyhüyüğü, Çumra ve Konya gibi yerlerde bulunan vâkîf evladı zaviyede görev almışlardı. Bu, vâkîfın neslinin dağıldığını göstermekle birlikte vakıftan yararlanacak önceliğe sahip insanların da kimler olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Vakfın gelirlerinin önemli bir bölümünün bunlar arasında paylaşılması ise aile vakfı niteliğinden kaynaklanmaktadır. Bahsedilen zaviyenin gelirleri barınma, yeme içme ve vâkîf evladı arasında paylaştırılmıştı. Tekke ve zaviyelerin kapatıldığı tarihe kadar faaliyette olduğu düşünülen zaviyenin arazileri, bu tarihten sonra mülk olarak şahısların eline geçmiş olmalıdır.

KAYNAKÇA**1. Arşiv Kaynakları****1.1. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)**

Bab-ı Asaî Divan-ı Hümayun Sicilleri Karaman Ahkam Defterleri (AHK.KR.d): 3

Cevdet Evkâf (C.EV): 10797, 33040.

Cevdet Maarif (C.MF): 4407.

Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Kalem-i Umumi Belgeleri (DH.EUM.KLU): 9/52.

Maliye Defterleri (ML.d): 398.

Maliyeden Müdevver Defterler (MAD.d): 3074, 8040.

Maliye Varidat Muhasebesi Temettuat Defterleri (ML. VRD. TMT.d): 9814

Tapu Tahrir Defterleri (TT.d): 40, 63, 399, 455.

Evkaf Defterleri (EV.d): 15622.

1.2. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA)

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA) Defterleri (d.): 591, 2178.

Hurufat Defterleri (HD): 1079, 1079/2, 1097, 1133, 1140, 1143.

1.3. Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi (TKGMA)

Tapu Tahrir Defterleri (TD): 113, 584.

1.4. Konya Şer'îye Sicilleri (KŞS): 2, 7, 21, 22, 26, 34, 39, 57, 78, 92, 93/2, 96, 99, 109, 112, 136.**2. Kitaplar, Tezler ve Makaleler**

6 Numaralı Mühimme Defteri 972/1564-1565 <Özet-Transkripsiyon ve İndeks> I (1995). Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yayınları.

AKGÜNDÜZ, Ahmed (2013). *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları.

AREL, Mehlika (1962). Mut'taki Karamanoğulları Devri Eserleri, *Vakıflar Dergisi*, S. 5, Ankara, 241-250.

Aşıkpaşazade (1970). *Aşıkpaşaoğlu Tarihi*, (Yay. Atsız), Ankara.

ATSIZ (1961). *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler I*, İstanbul: Küçükaydın Matbaası.

BERKİ, Ali Himmet (1966). *Vakfa Dair Yazılan Eserlerle Vakfiye ve Benzeri Vesikalarda Geçen İstilah ve Tâbirler*, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Neşriyatı.

CERAN, Ahmet Şeref (1999). Konya Alibeyhüyüğü Kuzviran (Kuzören) Şeyh Hocenti Zaviyesi Vakfiyesi, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 5, 171-180.

ÇİFTÇİOĞLU, İsmail (2001). *Vakfiyelere ve Tahrir Defterlerine Göre Karamanlı Eğitim-Öğretim Müesseseleri*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

DANIŞMEND, İsmail Hami (1971). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, C. I, İstanbul: Türkiye Yayınevi.

DÜLGERLER, Osman Nuri (2006). *Karamanoğulları Dönemi Mimarisi*, Ankara: TTK Yayınları.

HINZ, Walther (1990). *İslam'da Ölçü Sistemleri*, (Çev. Acar Sevim), İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.

KAHRAMAN, Seyit Ali (2009). *XVI. Yüzyıl Başlarında Karaman Vilâyeti Vakıfları*, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

KONYALI, İbrahim Hakkı (1967). *Âbideleri ve Kitâbeleri ile Karaman Tarihi Ermenek ve Mut Âbideleri*, İstanbul: Baha Matbaası.

KONYALI, İbrahim Hakkı (1997). *Âbideleri ve Kitâbeleri İle Konya Tarihi*, Ankara: Burak Matbaası.

Mehmed Neşri (1987). *Kitâb-ı Cihan-nümâ, II*, (Yay. Faik Reşit Unat-Mehmed A. Köymen), Ankara.

Müneccimbaşı Ahmet Dede, *Müneccimbaşı Tarihi*, C. I, tarihsiz.

PAKALIN, Mehmet Zeki (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, II, III, İstanbul: MEB Yayınları.

SAK, İzzet (2003). *10 Numaralı Konya Şer'îye Sicili (1070-1071/1659-1661) (Transkripsiyon)*, Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.

- SCHİLTBERGER, Johannes (1997). *Türkler ve Tatarlar Arasında (1394-1427)*, (Çev. Turgut Akpınar), İstanbul: İletişim Yayınları.
- SERTOĞLU, Midhat (1986). *Osmanlı Tarih Lûgati*, İstanbul: Enderun Kitabevi Yayınları.
- SİLAY, Güler (2015). *Belviran Kazası Tarihçesi ve Sosyokültürel Yapısı*, Çizgi Kitabevi Yay., Konya.
- ŞAFAKCI, Hamit (2015). Turgutoğulları'ndan Sultan Hatun'un Vakfı, *Vakıflar Dergisi*, S. 44, Ankara 2015, s. 49-72.
- Şikârî (2005). *Karamannâme [Zamanın Kahramanı Karamanîler'in Tarihi]*, (Haz. Metin Sözen, Necdet Sakaoğlu), İstanbul: Karaman Valiliği ve Karaman Belediyesi Yayını.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1982). *Osmanlı Tarihi*, I, Ankara: TTK Yayınları.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1988). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: TTK Yayınları.
- ÜNAL, Tahsin (2007). *Karamanoğulları Tarihi*, Ankara: Berikan Yayınları.

معا وبقاروبولس وقف مسجد ونا دین شیخ حوضه ی تابع بویران حاصل عشر غلات کنیم و تبره
 حسابات کبل $\frac{1}{4}$ المزرعة اواجه بازوسی المحمدونه فی قرینه قوز ویران بطریقه الذهب فی قرینه
 اواجودنه ایکی بر صبیحه جافل بولوس قبل الذریعه اوجر باقرل قصاب قوز ویران سکر و اعلی
 موقریه شرقا الذهب بطریقه و من بنی بطریقه بالذهب و شما لاجیل کل شیء بولوس بولوس بولوس بولوس
 اواجه بازوسی وقف مسجد ونا دین شیخ حوضه ی ذفر عینو تابع بولوس حاصل عشر غلات کنیم
 شعیر و سایر ضوابط کبل $\frac{1}{8}$ المزرعة قزل جو احمدون مزرعه قوز ویران الذهب بولوس
 السابق بنی طرفیکه البرقیه الذهب بطریقه الی اعلی جی قلع بنی بطریقه کورم الذهب شما لا
 الی بصره قریه و من بطریقه الذهب فی قرینه قوز ویران بنی لاطریقه بانصوبیک حجر صفر المزرعة
 قزلبق و وقف مسجد ونا دین شیخ حوضه ی موجب دفتر عینو تابع بولوس حاصل عشر غلات
 کنیم و سایر حسابات کبل $\frac{1}{4}$ المزرعة سلطا نجو و کونون المحمدونه المزرعة
 و نهر بنی شرقا الذهب بنی الی طرفیکه الذهب بطریقه شما لا دیر و بولوس الی بنی
 بنی المزرعة سلطا نجو و کونون غرس در سنور عالی بولوس واقفا ویران وقف مسجد ونا دین شیخ
 حوضه ی حاصل عشر غلات کنیم و سایر حسابات کبل شیخ جفلات شیخ
 حوضه ی در قرینه قوز ویران نجما بولوس دو غم بر در وقف مسجد ونا و یا یا احسان دیر
 تابع بولوس حاصل عشر غلات شیخ ایکی دو غم مقداری بری مولانا سیمه قاضی و صاحب
 ایروب نص قز عسریه و بریر وقف داو بیه شکر در در قضا بولوس تابع بولوس
 و سایر حاصل عشر غلات شیخ و جمیع مالها سوله و در الخفوه و خانه انوار و خانه الطریقه
 موابیات و انبار و خانه ایام و الاشیات و الاشجار و المساری و سایر المضافات و کونون و کونون
 علی تاه الاصول کما والی الاسباب باسرها داهلت فیها اوضاعه عنها علی مهابه المزارعه
 التي شاهنا قطب اعاد فی و در قضا شیخ السکک شیخ حوضه ی ابر عینو بولوس
 فی القفنه الکائنه فی قرینه قوز ویران المذبحه موزون قضا بولوس المده و شرط الموقوف
 المعنی لیس لما یحصل موه مزرعة المده و المذبحه ان یوزن سنه سنه بیما بیهم و اهد قرینه
 المسجده الشریف لرذیه الزاویه و غیرها الکائنه فی قرینه قوز ویران و ما فضل منها مع سواها و القفنه
 الصادره و انوار و مده فی زاویه المذبحه و ما فضل منها بولوس مع ثلاث حشر بیها لشیخ حوضه ی

المشهور لنفسه ما دامه حیا و بعد وفاته لا اولاده و بعد اولاده و قاضیه لا اولاده اولاده
 لا صلح اولاده اولاده فاما القرضو عیاناً بالدمتم لا صلح ابنا و ابنا ابنا نه نسد بعد شل قرنا بعد
 قرینه بظنا بعد بظنه و قضا حکما شرعیا و حسب محله صریحاً مرعیاً و نصد قاضیه حکم المذبحه
 الموقوف اعلاه صلح المذبحه لراوی و توفیل الاوقاف لا اولاده المنوفی تقسیم وقف علی اسبیل
 الخلیفه و علی طرفیو الشایب عتبا بعد عتق المذبحه لا اولاده و المذبحه و المذبحه و کبره لکر
 تقی المذبحه فی شاعت نبیاً و سیدنا محمد سید الانبیاء والمرسلین الذی لا یضیع اجر الحسب و
 جمیع ذلک نقل برادر عینو بکده حوضه و ولده بولوس و اجمه صدقه اویوب اولاده بر لیسنه
 بولوس صدقه موقوفه و علی و رحمته و سقه للمذبحه لکتاب الحروف ثانیه عشره موه مزرعه
 المعظم موه مزرعه سنه ثانی و سابعه و سنه مائة
 (سبحانه اولاده)

Ek 2: Vakıfla İlgili Sorunların Çözümüne Dair Hüküm (BOA, AHK.KR.d 3: 105)

Ek 3: Şeyh Hocenti'nin Şeceresi⁴⁰

Abdullah Paşa

Şeyh Hocenti⁴¹

Yakup Halife

Mehmet Fakih

Abdullah Halife⁴²

Budak

Süleyman Halife

Mehmet

İvaz Çelebi⁴³

⁴⁰ Tablodaki veriler VGMA, d. 591: 113; VGMA, d. 2178: 76; KŞS 2: 34; KŞS 22: 64-2'den çıkarılmıştır.

⁴¹ Şeyh Şekerim Dede, Şeyh Hocenti'nin kardeşidir.

⁴² 1571'de zaviyenin tevliyetini yürütmektedir (KŞS 2: 34). 1583'te zaviyenin şeyhidir. Oğlu Yakup ise zaviyenin mütevellisidir (TKGMA, TD 113: 275b).

⁴³ 1630'da Mehmet ile anlaşmazlık olmuş ama zaviyenin tevliyeti ve şeyhliği onun üzerindedir (KŞS 22: 64-2). Metin içerisindeki mütevellî atamalarına bakılarak devamındaki şecere hakkında bilgi edinilebilir.

Ek 4: Vakfın Gelirinin İlgili Yerlere Harcanmaması Nedeniyle Davanın Görülmesi İçin Kadulara Gönderilen Emir (KŞS 34: 284-1)

امتنع قضاء المحل في اول ولاية المحل من معدن العقول والبيع حجة الحق على الخلق اجمعين وازن علم
 الانبياء والمرسلين بمقتضى عريضة عنایت الملك المعيني مولانا قونية تاجي بنيسه ريدت مضافا لمدون
 العقضاء والحكام معدن العقول والكلام مولانا بيلو بدين قضا شد مدفون شكوم دود مرشد
 خو جنيت زاوية شك بالفضل بيات شريفه اولاديت مشرف وطيف اوزره متولى اولاديت دارنه
 فومان همايون شريفه وعلى سعادته عرض حال ايدوب زاوية مزبور كذا سابقا متولى اولاد
 على نام كنه هواسنه تابع نام كنه به استفاد ايل زاوية مرفوعه مزرعه ليريدك حاصل
 اولان نعل سن محلنه صرف ايليب كندو مصدق صرفه صرفه اكل بلع ايليب وقفه كل غدر ايلو كن
 ووبايه دعواسنه موافق فتوى شريفه اولادون بلدروپ موجب علم اولاد مزبور كذا بحاسبه
 مفردات دفتري موجب يرد ليريدك كور بليد اجراي حقا اولحق بانك حكم همايون رحبا
 ايجكيز بيورد ووكه حكم شريفه وار دقل متولى سابقا زبورى مجلد شرع شريفه احضار
 خصما قيلد برفعه شرع كور بليد وكور كيبو شمس اولان ماده لردى مفردات
 دفتري موجب يرد ليريدك حقا وعدل اوزره تخفص وقتوا شريفه نظر ايدوب
 كور سن عرض اولادون عى اوزره ايسه اولبايد قنضار شرع قوم وقتوا شريفه موجب
 علم ايدوب دنى مزبور كذا اكل بلع رزقندك نعل وقفه مقدار سنه ظهرو ايدوب ايسه
 بديتوب وقف ايجون حكم ايدوب بوگا اخذ وقف ايتدر سن مزبور شرع شريفه فتوى
 مينغه وامر همايون مخالف كنه ياريت ايتدر مينه حقا اوزره اولبايد قضيه مدخلى
 اولبايدى دعواسنه فار شد ريبو اسلميدب غناد اوزره اولادى يازوب بلدروپ
 خصوص زبور ايجون نكدر امدوم وار علو ايليبه شوبله بكن علاقه شريفه اعتماد
 فلكس محو بيرانه اواخ شهر رمضان مبارك كذا سده تمان وسهر واهه

محمد
 سلطان
 محمد

دصل
 ۲۳۶
 شوال